

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXVII

1 9 4 0

ŠTEVILKA 11-12

ŠE O CENAH

V prejšnji številki »Trgovskega Tovariša« sem orisal razmere na naših denarnih in blagovnih tržiščih, zlasti v kolikor so dovedle do velikega zvišanja cen in s tem do neuravnoteženosti v vsem našem gospodarstvu, ki se šele polagoma prilagodi novo nastalemu stanju.

Razmere se na splošno niso dosti izpremenile od tedanjega časa. Predvsem opazamo, da na denarni strani še nadalje delujejo vzroki za zviševanje cen. Država se še naprej poslužuje Narodne banke kot izvora za denarna sredstva, ki so še vedno potrebna v velikih vsotah. Tako vidimo, da je postavka »eskont bonov državne obrambe« narasla v teku meseca oktobra za 752, v teku meseca novembra pa za 391 milij. din, tako da je skupno narasla v dveh mesecih od 5.155 na 6.328 milij. dinarjev, v prvi polovici decembra pa že na 6.460 milij. dinarjev. To je imelo za posledico tudi povečanje skupne zadolžitve države. Na drugi strani pa opazamo zadnje tedne tudi povečanje potreb zasebnega gospodarstva, kajti posojila Narodne banke zasebnemu gospodarstvu (menična in lombardna posojila) so se v zadnjih tednih znatno zvišala. Temu ne stoji nasproti občutnejše zmanjšanje žirovnihi računov. Vse to je imelo za posledico znatno zvišanje obtoka bankovcev, ki se približuje že meji 13 in pol milijarde dinarjev in bo gotovo s koncem leta 1940. dosegel obtok bankovcev višino 14 milijard dinarjev. V dopolnitev naših tabel v prejšnjem članku navajamo še nekaj podatkov o teh pojavih do zadnjega časa (v milij. din):

	A. Posojila		B. Bankovci	C. Obveznosti
	1. zas. gosp.	2. državi	v obtoku	po vidu
31. avgusta 1939	2.132'0	2.230'6	7.986'25	1.349'74
31. decembra 1939	2.223'34	3.625'44	9.697'9	1.718'2
30. septembra 1940	1.632'2	8.227'94	12.403'06	2.464'4
31. oktobra 1940	1.691'7	8.979'9	12.924'3	2.816'0
30. novembra 1940	1.827'4	9.370'9	13.362'8	3.063'76
15. decembra 1940	1.860'16	9.532'9	13.431'7	3.322'2

Poleg tega opazamo, da se je povišani obtok bankovcev odrazil tudi v poviševanju hranilnih vlog. Statistika Narodne banke dokazuje, da so se vse hranilne vloge v državi začele zviševati meseca junija. Z začetkom junija so padle hranilne vloge na najnižjo vsoto: 9.749 milij. din, toda že v teku meseca junija so vloge narasle na 9.784 milij. din, nato v teku julija na 10.016, v avgustu pa na 10.180 milij. din. To gibanje se je nadaljevalo v kasnejših mesecih, vendar podatki nam zato še niso na razpolago.

Zadolžitev države pri Narodni banki narašča, narašča pa tudi obtok bankovcev in hitrost obtoka denarja. V kratkem pa imamo pričakovati še povečanje obtoka kovanega denarja. Po zakonu o odtegnitvi starega kovanega denarja iz obtoka in o kovanju novega iz leta 1937. je znašala najvišja meja za možni obtok kovancev 1.360 milijonov dinarjev. Od te vsote je odpadlo na kovance po 50 din 10 milij. kosov v skupni imenski vrednosti 500 milij. din, na kovance po 20 din 15 milij. kosov za imensko vsoto 300 milij. din. Po uredbi z dne 20. novembra 1940 je finančni minister pooblaščen izkovati kovancev za 50 din še 6 milij. kosov več, t. j. za 300 milij. din in še 10 milij. novih kovancev po 20 din v skupni vrednosti 200 milij. din. To pomeni, da se bo naš obtok kovancev lahko povečal za 500 milij. din in bo najvišja meja namesto 1.360 milij. din 1.860 milijonov dinarjev. Uradna in poluradna sporočila ob priliki uveljavljenja uredbe z dne 20. novembra 1940 navajajo tele razloge za to povečanje: 1. V nekaterih krajih je nastopilo pomanjkanje kovanega denarja zaradi izrednih potreb v sedanjih časih. To dokazujejo tudi s tem, da so zaloge kovancev, ki jih ima v blagajnah Narodna banka, postajale vedno manjše. Najvišje stanje so letos zaloge kovancev v blagajnah Narodne banke dosegle dne 15. marca 1940 s 520'8 milij. din, nato pa se je vsota stalno zmanjševala; v sredi leta je znašala 386'2 milij. din. S koncem oktobra je zaloga kovancev v blagajnah Narodne banke padla na 188'8 milij. din in je približno na tej višini tudi ostala zadnje čase. Agencija »Jugoslovanski kurir« v Beogradu pa je po poluradnih podatkih navedla, da je vzrok za pomanjkanje kovancev iskati tudi v tem, da so ljudje začeli v veliki meri tezavrirati srebrni denar, t. j. predvsem kovance za 50 in 20 din. Po mnenju še drugih je razlog za povečanje obtoka kovancev iskati tudi v fiskalnem momentu. Država ima namreč pri kovanju denarja znatno korist, ki izhaja iz razlike med produkcijskimi stroški in imensko vrednostjo. Lahko cenimo, da ima država pri kovanju okoli dve tretjine do tri četrtine čistega dobička. Leta 1932.—1934. je znašal pri kovanju dobiček 77%. Približno lahko cenimo, da bo kovanje novih bankovcev za 500 milij. din dalo državi okoli 350 milij. din dodatnih dohodkov.

Potreba novega kovanega denarja se da upravičeno razlagati z višjo ravno cen, toda nikdar ne smemo pozabiti, da je primarni vzrok za povišanje cen bil ravno v stvoritvi dodatne kupne moči v korist države, ki je povzročila povišanje cen. To se pravi z drugimi besedami, da prvotno povišanje obtoka plačilnih sredstev vpliva naprej tako, da nujno povzroča nadaljnje zvišanje obtoka plačilnih sredstev in tako gre ves krogotok naprej in se zamegle pojmi in nikdo več ne vidi prvotnih razlogov, ki so spravili vse gibanje v tek.

V dobi od našega zadnjega članka sem se ni nič izpremenilo v načinih financiranja državnih potreb. Govorice in vesti o posojilu so zopet ponehale, čeprav vemo, da je bil psihološko mogoče ravno v zadnjih tednih čas najbolj ugoden. Za pripravo posojila so razumljivo potrebne tehnične priprave, toda te tehnične priprave ne smejo trajati toliko časa, da zamudimo ugodne psihološke trenutke. Naj bo že kakor koli, izpremeniti se mora dosedanja način financiranja državnih potreb, za kar je potrebno spraviti na naš domači kapitalni trg notranje posojilo. Čim dalje časa odlašamo, večja bo potrebna vsota posojila. Čim dalje časa odlašamo, tem bolj se bodo kazale inflatorne posledice sedanjega razvoja in vedno težje bo dejansko zajeti novo nastalo kupno moč.

Na blagovni strani vidimo, da se ravan naših cen še nadalje dviga. Za presojo višine naših cen nam služijo indeksne številke. Indeksne številke postajajo vedno važnejše in vedno bolj širok krog ljudi se mora zanimati zanje. Zato ne bo odveč, če jim posvetimo nekoliko pozornosti.

Indeksne številke so one številke, ki nam kažejo, v kakšnem odstotnem razmerju sta dve veličini. Glede cen nam indeksne številke kažejo razmerje ene ali več cen skupno v neki dobi v primeri z neko prejšnjo dobo. Vzgled: cena moke je bila n. pr. 450 din za 100 kg dne 1. septembra 1939, dne 1. septembra 1940 900 din, indeksna številka je 200, kajti pri tem vzamemo za podlago ceno dne 1. septembra 1939 s 100. Z drugimi besedami pomeni to, da je cena moke narasla od 1. septembra 1939 do 1. septembra 1940 za 100%. Isto kar velja za eno ceno, velja za vsoto nekih cen. Tako nam torej indeks pove s številko, ki se izpreminja, v kakšni meri so nastopile izpremembe (povečanje ali znižanje) neke izvestne količine, kar se drugače ne more točno izmeriti.

Načinov izračunavanja indeksa cen je veliko. Najbolj enostavno je sešteti vse cene v nekem razdobju, potem zopet cene istih predmetov v drugem razdobju in ta aritmetičn² seštevek primerjati. Veliko bolj komplicirano pa je upoštevati posamezne predmete in njih cene po njih važnosti v konsumu ali v gospodarstvu sploh. To pomeni, da se tehta važnost posameznih cen in zato se tak indeks imenuje tehtani indeks cen. Še bolj pa zadeva bistvo stvari računanje indeksa tako, da se za vsako ceno posebej izračunava indeks, potem seštejejo vsi indeksi, nato pa izračuna povprečni indeks. Če je pri tej metodi še kombinirana važnost dotičnega predmeta, potem dobimo še boljšo sliko o dejanskem povprečju gibanja cen.

Indeksi cen so igrali že v predvojnih časih veliko vlogo, vendar ne toliko pri nas kot v anglosaških deželah. Med svetovno vojno in po njej pa so se tudi pri nas širši sloji navadili nanje in zasledujejo gibanje cen predvsem po indeksnih številkah, ne samo po praktičnih opažanjih glede posameznih cen ali skupin cen. Kajti pri takem gledanju lahko na splošno pretiramo ali zmanjšamo pomen gibanja cen v celoti, za kar nam vedno gre.

V naši državi smo imeli že v prvem desetletju po vojni poizkuse meriti gibanje cen z indeksnimi številkami. Od časa do časa se je spora³dično pojavil indeks cen, ki ga je sestavil večinoma zaradi praktičnih potreb marsikateri narodni gospodar. Dalj časa je tak indeks objavlj⁴al belgrajski tednik »Privredni pregled«, vendar je kasneje ta objava prenehala.

Sedaj pa izračunavajo indekse cen naslednji: Narodna banka, oddelek za gospodarska proučevanja, zagrebška revija »Indeks«, stvarno g. Artur Benko Grado in končno statistični oddelek mestnega poglavarstva v Ljubljani. Razlika med posameznimi indeksi je ogromna, ker so različno sestavljeni. So to indeksi cen na debelo, na drobno, indeks življenjskih stroškov in indeks prehrane.

Narodna banka je najprej izračunavala samo dva indeksa, in sicer indeks cen na debelo in na drobno v Beogradu, kjer je vzela za podlago cene leta 1926. kot 100. Indeks cen na debelo obsega cene 55 raznih predmetov in je razdeljen v naslednje skupine: rastlinski proizvodi 14 predmetov, živina in proizvodi 14 predmetov, mineralni proizvodi 6 predmetov in industrijski proizvodi 21 predmetov, skupno torej 55 predmetov. Poleg tega deli Narodna banka svoj indeks cen na debelo tudi na izvozne

in uvozne proizvode (vsakih po 20). Indeks cen na debelo je začela objavljati v začetku leta 1929. v svojih četrtnetnih poročilih, kasneje tudi mesečno.

Indeks cen na drobno v Beogradu je začela banka objavljati v svojih četrtnetnih poročilih od leta 1932., vendar so nam mesečne številke na razpolago že od januarja 1930.

Indeks cen na drobno v Beogradu obsega naslednje skupine: prehrana: kmetijski proizvodi, obrtnoindustrijski proizvodi, kolonialni proizvodi, skupni indeks za 65 proizvodov, obleka in obutev za 20 proizvodov, kurjava in razsvetljava za 8 proizvodov in razno za 7 proizvodov. Skupno obsega torej ta indeks 100 proizvodov, je torej obsežnejši kot indeks cen na debelo.

Od avgusta leta 1936. dalje je začela Narodna banka objavljati indeks cen na drobno za Beograd, in sicer za 50 predmetov na osnovi leta 1930. Obenem pa je začela objavljati tudi podatke za ostala večja mesta v državi, med njimi tudi za Ljubljano. V svojih mesečnih poročilih za september in oktober 1940 je Narodna banka objavila podatke o cenah na drobno v vseh važnejših mestih države, t. j. 9 mestih, sedežih prejšnjih in sedanjih banovin ter v Beogradu. Ti podrobni podatki se nanašajo na cene 47 predmetov in najbrže služijo za ugotovitev indeksa cen na drobno za vsa ta mesta v državi in potem za celoto, t. j. za vseh 10 največjih mest.

Sama Narodna banka se zaveda pomanjkljivosti svojih indeksov cen in je v svojem poročilu »Razvoj narodne privrede u Jugoslaviji januar-junij 1940« poudarila potrebo uvedbe novega indeksa cen na debelo. Začela je tudi začasno izračunavati nov indeks cen na debelo na osnovi cen v letu 1937. Novi indeks, ki ga je že delno objavila, je obsežnejši, saj obsega 108 proizvodov. Ima pa še večjo prednost pred starim indeksom cen, ker je namreč tehtan indeks (po važnosti posameznih predmetov za naše gospodarstvo). Tudi grupacija posameznih predmetov je smotrenejša ter bolj ustreza praktičnim in znanstvenim potrebam. Novi indeks je zaenkrat še v poskusnem stadiju, pričakujemo pa, da ga bo v kratkem začela tudi Narodna banka objavljati namesto starega indeksa cen.

Drugi indeks, ki ima velik praktičen pomen, je zagrebški indeks Arturja Benka Grada. Indeks Arturja Benka Grada je indeks življenjskih stroškov, torej več kot samo indeks cen na drobno. Sestavljen je tako, da je bil najprej izračunan eksistenčni minimum, torej teoretični minimalni proračun življenjskih stroškov in sicer za enega delavca in pa za 4 člansko delavsko družino (mož, žena in dva otroka). Indeks je izdelan od začetka leta 1929. dalje in se sedaj objavlja mesečno.

Tretji indeks, ki nam je na razpolago, je indeks stroškov za prehrano, kakor ga izračunava mestni statistični oddelek v Ljubljani. Ta indeks je tudi tehtan indeks, ker je vpoštevan pomen posameznih predmetov, t. j. delež posameznih predmetov pri prehrani na osnovi potrošne statistike. Indeksu je dal znanstveno podlago mestni statistik dr. Adolf Vogelnik.

Važni so tudi termini, za katere so sestavljeni indeksi. Indeks Narodne banke za cene na debelo je izračunan za konec dotičnega meseca, kar velja tudi za indeks cen na drobno. Ravno tako je indeks Grada sestavljen po podatkih za zadnjega v mesecu. Indeks Ljubljane pa je doslej bil sestavljen po stanju cen v sredi meseca, od decembra 1939 dalje pa je izračunavan dvakrat na mesec: vsakega 1. in 15. v mesecu.

Kritično moramo reči, da imajo nekateri naši indeksi znatne napake. To velja predvsem za indeks cen na debelo, za katerega je potrebo reforme ugotovila že sama Narodna banka. Pregled cen posameznih predmetov na drobno, ki služijo za podlago izračunavanju indeksa cen na drobno pri Narodni banki, kaže, da osnove za izračunavanje tega indeksa niso izenačene, kar zelo zmanjšuje primerjalno vrednost indeksa cen na drobno v posameznih mestih v državi. Pa tudi od leta do leta so velike izpremembe, ki kažejo, da tudi časovna primerjava cen za posamezna ne more biti dobra in je tako indeks cen na drobno sestavljen z mnogimi napakami, ki pa niso tako vidne, saj končni rezultat le malo popravijo.

Najboljši je še indeks Arturja Benka Grada, ki je dejansko indeks življenjskih stroškov, ni pa to uraden indeks. Ta indeks življenjskih stroškov obsega prehrano, obleko in obutev, kurjavo in razsvetljavo ter stanovanje. V primeri z indeksom cen na drobno Narodne banke ima to prednost, da upošteva tudi izdatke za stanovanje, kar pa sedaj toliko ne pride v poštev, ker so najemnine ustaljene, vendar se to tudi pozna pri izračunavanju skupnega indeksa.

Indeks cen na drobno za predmete prehrane, kakor ga izračunava statistični oddelek mestnega poglavarstva, je pač samo indeks za del življenjskih stroškov in tako ne more služiti za splošne potrebe v tisti meri, kot bi bilo želeli.

Če vzamemo za izhodišče naših raziskovanj zadnji predvojni mesec v Evropi t. j. avgust 1939, kot 100, potem dobimo naslednjo sliko o dvigu naših cen do zaključno meseca novembra, za kar so nam na razpolago podatki:

Indeks cen na debelo (Narodna banka)

Rastlinski proizvodi	248'08
živina in proizvodi	166'91
mineralni proizvodi	144'51
industrijski proizvodi	158'62
s k u p n i i n d e k s	177'86
izvozni proizvodi	185'27
uvozni proizvodi	165'50

Indeks cen na drobno (Narodna banka)

Beograd	156'9
Zagreb	158'0
Ljubljana	153'5
Sarajevo	152'9
Novi Sad	156'9
Niš	152'0
Split	145'4
Banja Luka	153'5
Cetinje	169'7
vseh 10 mest	155'4
prehrana	156'4
obleka in obutev	168'3
kurjava in razsvetljava	137'2
razno	151'7

Indeks življenjskih stroškov (Artur Benko Grado)

Prehrana	160'93
obleka in obutev	168'76
stanovanje	100—
kurjava in razsvetljava	116'86
skupni indeks	147'83

Stroški za prehrano v Ljubljani (statistični oddelek)

skupni indeks	155'22
---------------	--------

Iz tega pregleda je razvidno, da so cene na debelo po podatkih Narodne banke v času vojne narasle za 77'9 %, cene na drobno pa za 55'4 %. Indeks življenjskih stroškov je po podatkih A. B. Grada narasel za 47'8 %, indeks stroškov prehrane ljubljanskega statističnega urada pa za 55'2 %. Cene na debelo so narasle najbolj, v manjši meri pa so narasle cene na drobno in tu nam kažejo trije razni indeksi presenetljivo enako sliko: kajti če upoštevamo, da vsebuje indeks A. B. Grada še izdatke za stanovanje, ki so izostali neizpremenjeni, kar je seveda imelo vpliv na splošni indeks cen, potem vidimo, da so cene na drobno in življenjski stroški brez stanovanja narasli od avgusta 1939 do novembra 1940 za nad 50 %. To je za dobo prvega leta vojne veliko in kaže, da naša politika cen ni imela pravega uspeha.

Zlasti je zanimivo, da je največji dvig cen nastopil v jeseni letos. Kajti tedaj se je pokazalo, da je naša žetev dala slabe rezultate in je pšenični režim prinesel znatno zvišanje cen. V prejšnjih dobah je bilo mogoče za nekaj časa opaziti celo stalnost cen, odkar pa sta najvažnejša predmeta (pšenica in koruza) šla tako navzgor v ceni, je to imelo za posledico prvič znatno naraščanje indeksa za ta dva predmeta, drugič pa znaten dvig cen drugih predmetov, ki so v posredni ali neposredni zvezi s tema dvema predmetoma, kar je imelo seveda za posledico tudi splošno zvišanje indeksa.

Na naših blagovnih tržiščih pa se vedno bolj pojavljajo tudi motnje v redni preskrbi. Na eni strani so prometne težave, na drugi strani pa je ponudba živil in drugih predmetov zelo popustila. Konzum pa je še vedno znaten. Zopet so nastopili številni konzumenti, ki potrebujejo veliko več kot v prejšnjem položaju. Vse to še bolj stopnjuje težave položaja, ki smo ga orisali že v prejšnjih številkah.

Zaradi tega ne preostaja nič drugega kot z ozirom na razpoložljive količine proizvodov racionirati prodajo. Nekaj sličnega je nameravala uredba o ureditvi blagovne prodaje. Toda to je samo indirektno racioniranje, ki ima namen preprečiti kopičenje nakupov in s tem tvoritev zaloga. Taki ukrepi bi bili umestni, če bi bilo blaga razmeroma dovolj na razpolago za vse. Toda že se v nekaterih predmetih pojavlja pomanjkanje in tedaj so potrebni drugi ukrepi, ki bodo vsem enako znižali količine, ki jih morejo kupiti. Ker so pač sedaj predpostavke druge kot so bile najbrže merodajne za izdajo te uredbe, je prav, če čimprej pristopimo k racioniranju.

Vemo, da bo zadela izvedba racioniranja na velike težave. Toda racioniranje je danes potrebno in se mora izvesti. Težave bodo največ v tem.

da nimamo dobre statistične službe. To se nam sedaj že bridko maščuje in se nam bo maščevalo tudi v bodoče. Zaradi tega je potrebno, da najprej dobimo dobre statistične temelje, pa čeprav bi nas to stalo znatne vsote denarja. Za racioniranje ali pa v zvezi z racioniranjem je nujno potrebno štetje prebivalstva. Danes bo kmalu deset let, odkar je bilo pri nas zadnje ljudsko štetje (dne 31. marca 1931.). Od tedaj naprej so se razmere temeljito izpremenile in bo treba pri racioniranju tudi upoštevati. Poleg tega govori za uvedbo dobre statistične službe pri nas dejstvo, da državna statistika ne bo zmogla nikdar vseh nalog, ki ji bodo stavljene. Za svoje potrebe si bomo morali Slovenci osnovati svoj statistični urad. Če najdemo za druge potrebe nekaj stotisočev, bomo našli tudi za prve stroške našega statističnega urada nekaj stotisočev, ki se nam bodo bogato poplačali. Kajti vse vodstvo naše gospodarske politike bo lahko izkoriščalo zbrane podatke in možno nam bo voditi najbolj smotreno gospodarsko in socialno politiko le na osnovi dobre statistike. Na drugi strani nam je tudi potrebna statistika zalog in sploh razpoložljivih količin. V tej smeri je kontrola cen prinesla že mnogo napredka za statistiko, vendar je še to premalo. Zlasti nam manjka dobra kmetijska statistika, ki nam bo vsako leto povedala kolikor mogoče točno, koliko smo sami pridelali. Danes smo poleg tega še v težavnem položaju, da dejansko ne vemo, koliko so znašale naše potrebe posameznih predmetov in zaradi tega je delo pri uvedbi racioniranja postavljeno pred milijon težav, katere pa bomo morali prej ali slej, dobro ali slabo premostiti. Daj Bog, da bi nam uspelo premostiti te tehnične težave čimprej in čim bolje.

Tudi naša organizacija preskrbe in v zvezi z njo bližnjega racioniranja je potrebna še mnogo izboljšanja. Trudimo se mnogo, toda še premalo imamo izkušenj in premalo je delavcev, ki bi bili sposobni in voljni delati na tem polju. Zadevamo tudi tu na težave, ki je v zvezi s splošno pomanjkljivostjo našega upravnega aparata. Naš upravni aparat še ni dorasel vsem novim nalogam, ki ga še čakajo. Pa tudi v zasebni službi nimamo mnogo ljudi, ki bi šli lahko na to delo. Ali so vezani na svoja podjetja in dosedanje delo, pa so skoro nepogrešljivi pri njem ali pa jim državna in samoupravna služba ne more dati pravega plačila za njih delo. Zaradi tega smatramo, da je potrebno misliti tudi na reorganizacijo našega upravnega aparata, v kolikor ima posla z gospodarskimi vprašanji in sicer v to smer, da si pridobi čimveč strokovnih sodelavcev, za kar pa bodo sicer potrebna znatnejša sredstva in v drugi vrsti, dokler se to ne uresniči, da postopno posega v komplicirani gospodarski mehanizem, da ne bi uničil mnogo dobrega in da zlasti ne bi preveč podredil birokratizmu zasebne inicijative, ki je potrebna vsepovsod. Spominjam se nedavnega predavanja nekega generala, ki je upravičeno dejal, da so v današnji vojni potrebni inicijativni ljudje, pa čeprav jim manjka kaj drugega. To velja v nekoliko izpremenjeni obliki tudi za naše bodoče vodstvo gospodarske politike, pri čemer pa seveda ne smemo zanemarjati strokovnega znanja, ki je tudi potrebno v veliki meri posebno pri reševanju gospodarskih vprašanj.

D. P.

ARANŽERSKI TEČAJI PRI NAS

Veliki narodi, katerih trgovina ima že staro tradicijo, so že zgodaj uvideli potrebo po čim smotrnejšem urejanju trgovskih izložb. Za to panogo trgovskega udejstvovanja so se pričeli zanimati predvsem zato, ker so jim izkušnje dale spoznanje, da je trgovsko izložbeno okno od dneva do dneva važnejši reklamni činitelj. Kmalu je nastal celo nov, upoštevan poklic — trgovskega izložbenega aranžerja, ki je prav za prav še danes v razvoju kljub ogromnemu napredku od njegovih prvih početkov. — Kdor misli, da je to bolj postranski poklic trgovskega nameščenca-prodajalca, samo dokazuje svoje neznanje glede tega. Seveda je tudi pri nas žal v večini primerov tako, da mora sposoben nameščenec biti obenem tudi še aranžer — toda to predvsem pri trgovcih, ki še niso zadostno uvideli prave veljave pravilne in okusne izložbe in pa — to je pa drug nič manj važen činitelj — pri onih, ki so toliko nesocialni, da hočejo s takim postopanjem izkoriščati dobro moč za vse. Ne eno ne drugo ni pravilno, zato se moramo tudi pri nas učiti od velikih narodov predvsem dobrega. In prav veliki narodi nam lahko tu pokažejo na podlagi dragih poizkusov resne sadove dela na tem novem polju trgovskega udejstvovanja. Ko je že nastal novi poklic trgovskega izložbenega aranžerja, se je istočasno pojavila vrsta vprašanj, ki ga spremljajo kot nekaj nujnega, neizbežnega. To so vprašanja strokovne izobrazbe in priprave za novi poklic, polje udejstvovanja in možnost zaposlitve. Nič manj pa ni vzporedno s tem važno vprašanje stanovske organizacije aranžerjev, kajti novi čas skoro da nujno zahteva, da se skupine ljudi, ki se poklicno bavijo z istim poslom povežejo v družabno celoto, ker le tako lahko v skupnem sodelovanju tudi napredujejo. Drugod obstojajo strokovni aranžerski klubi že dolga leta in izdajajo strokovne revije, skrbe za stanovsko povezanost članstva ter vzgojo naraščaja v svoji stroki. Tega ne vrše niti ozkogrudno, niti s kakršnimi koli sebičnimi, a najmanj z ozko osebnimi nameni in cilji. Njihova strokovna literatura, prospekti njihovih strokovnih tečajev in resna poročila o uspehih njihovega dela so nam dokaz pravilnega pojmovanja važnosti in prednosti aranžerskega poklica in aranžerstva sploh.

Poglejmo sedaj kako je s to stranjo pri nas? — Ne moremo, da smo med zadnjimi niti med onimi, ki niso še pokazali ničesar na tem polju. Nasprotno, kljub skromnim prilikam, od kakršnih je odvisen naš trgovski aranžer, je tudi naše aranžerstvo pokazalo že nekaj prav lepih uspehov. Ni pa prav, da bi se z doseženim že zadovoljili, zato moramo stalno stremeti k izboljšanju in k napredku ter k temeljitejši izobrazbi v novi panogi trgovskega udejstvovanja. Če se tej prvenstveni skrbi pri nas ne posveča vedno in povsod one prave pozornosti, kakršna je nujno potrebna, potem naj velja ta glas predvsem kot dokaz dobre volje, da se popravi kar je bilo dosedaj zamujenega. V mislih imamo aranžerske tečaje, ki so se do danes že vršili pri nas, prvenstveno v Ljubljani.

Da pa se ne bi teh misli razumelo napak, je potrebna beseda o splošnem stanju aranžerstva pri nas, predvsem — organiziranega. Kakor drugod po svetu so se v početku uveljavljenja nove trgovske panoge — aranžerstva, pričeli zanjo zanimati predvsem poedinci, bodisi trgovci ali njihovi nameščenci. Prvi morda bolj iz pridobitnih razlogov, ker so

vendarle uvideli, da jim bo lepa izložba privedla nove kupce in dvignila ugled firme, drugi pa verjetno bolj iz čistega veselja nad lepo in okusno izložbo. Uvodne težave so bile seveda velike, ker je predvsem primanjkovalo zadostno izvežbanih, strokovno podkovanih moči, ki bi znale dvigniti zanimanje za novo trgovsko stroko, veliko pa je ovirala tudi konservativnost mnogih trgovcev, ki so bili uverjeni, da bodo tudi v bodoče lahko shajali z izložbami, kakršne so imeli do tedaj. Peščici agilnih poedincev je kljub temu uspelo zbrati mlade razkropljene moči in jih združili v prvo stanovsko celoto.

Tako je bilo l. 1932. ustanovljeno prvo strokovno društvo izložbenih aranžerjev, s sedežem v Ljubljani in delokrogom za vso Slovenijo. Ni sicer namen teh vrst poimensko ovekovečiti ustanoviteljev te nove stanovske organizacije, vendar je prav, da se da ob tej priliki priznanje vsem tistim idealnim delavcem, ki so še do danes kljub vsem, tudi grenkim izkušnjam, ostali z isto ljubeznijo pri stvari. Mnogi iz teh vrst pa so si kasneje znali tudi iz tega napraviti tako ali drugačno korist za sebe, še več pa jih je žrtvovalo novi organizaciji mnogo dragocenih moči, samo da bi se ugled mladega aranžerskega stanu čim bolj dvignil. Če jim to ni uspelo, je iskati vzroka predvsem v napačnem pojmovanju redkih posameznikov, ki — to so tudi dogodki kasnejših let dokazali — niso prišli k stvari z ljubeznijo do aranžerstva, marveč iz osebnih, ozkih razlogov, ki pa celoti niso bili koristni. Mlado društvo aranžerjev se je že kmalu po svoji ustanovitvi zelo simpatično predstavilo trgovski javnosti z agilnim delom, ki ga je pričelo razvijati z vso živahnostjo. Priredilo je tudi svoj prvi strokovni tečaj za novince že v prvem letu svojega obstoja. — Združenje trgovcev je aranžerje gostoljubno sprejelo pod streho, vendar si je društvo šele v zadnjem času moglo privoščiti svoje potrebne prostore, da bi se še bolj poživilo svoje delo.

Če po dobrih osmih letih obstoja aranžerskega društva napravimo kritičen prerez njegove delavnosti, moramo objektivno ugotoviti predvsem tri faze razvoja: začetno od ustanovitve do približno l. 1937., krizo, ki je trajala skoro tri leta in pa najnovejšo dobo zopetne poživite delovanja. Vsaka teh dob nosi značilen pečat, vreden pravične presoje, ker vprav najnovejša doba kaže, da se poživitev po večletnem mrtvilu ne izvaja tako, kot bi to bilo v resnično korist našega aranžerstva. — Prva doba društva do krize je doba zanosnega dela, doba dobre volje, ambicije in idealne požrtvovalnosti velike večine tedanjega članstva. Mlada organizacija je kmalu znala vzbuditi pozornost za svoje težnje, javnost je bila z uspešnimi prireditvami kmalu opozorjena, da so naši aranžerji res na delu za dvig in korist trgovskega stanu. Društvo se je l. 1937. preosnovalo v klub in je do te dobe priredilo v l. 1935. zelo uspel tečaj za dekorativno pisavo s preko 50 udeleženci, dalje še istega leta nadvse izvirno aranžersko tekmovanje v Kranju, ki je bila največja tovrstna prireditev pri nas in je razgibala vso gorenjsko trgovstvo in ostalo javnost. L. 1937. pa se je vršil v Trgovskem domu praktičen aranžerski tečaj, ki je v 14 dneh oziroma večerih podal glavne smernice dela bodočim aranžerjem.

Funkcionarji, ki so vodili društvo in kasneje klub do nastanka krize v l. 1937., so vršili svoje delo z veliko ljubeznijo do aranžerstva in s še več dobre volje pri vseh nastopih v ožjem krogu ali pred javnostjo.

To je bilo tudi potrebno spričo raznih, često tudi odločilnih, aranžerstvu nenaklonjenih činiteljev. Zavedali so se predvsem, da s kratkimi strokovnimi tečaji še daleč ne morejo nuditi za aranžerstvo navdušenim kandidatom talikšnega znanja, da bi se ti po končanem tečaju že mogli in smeli imenovati aranžerje. Takí tečaji morejo nuditi, če so res skrbno pripravljeni in če jih vodijo strokovnjaki — le glavne, nujno potrebne smernice iz obširnega polja aranžerskega poklica. Kdor drugače tolmači vrednost takih tečajev, je ali v zmoti ali pa zasleduje svoje smotre, ki pa resničnemu dvigu aranžerske kulture ne morejo biti vselej koristni. — Pomislimo samo, koliko let šolanja zahtevajo drugi podobni poklici, pa je še in še treba venomer vztrajno zasledovati tok življenja, če hočeš res kdaj postaviti na svoje mesto celega človeka. Aranžerski tečaji drugod trajajo navadno dalje časa, po možnosti po ves dan in ne le ob večerih ali samo ob nedeljah in imajo naravnost zelo obsežen učni program. Pa vendar ne čitamo nikjer, da bi celo taki tečaji kar producirali aranžerje, če tudi predavajo na njih številni strokovnjaki in je sploh ves način učenja postavljen na nujno potrebne pedagoške osnove. Zakaj vse to omenjamo? — Ker mora uvideti vsak objektivni opazovalec razmer pri nas, da so žal aranžerski tečaji, posebno oni v novejšem času, postavljeni na drugo osnovo in jim manjka, če nič drugega, predvsem pedagoške temeljitosti in pravega sistema podajanja že itak obširne snovi. Kako pa naj si začetnik v aranžerstvu v pičlih večernih urah — tudi če bi trajal tečaj dva meseca, kar je sicer bil dosedaj le en primer, k čemur se še povrnemo — sam pravilno razporedi v spominu vso pestro snov številnih predmetov, ki morajo biti na sporedu vsakega podobnega tečaja, če mu tega ne zna dati nazorno in z dosti volje razložiti njegov učitelj? Vsakdo bo uvidel, da je prva nujnost dober učni sistem razporeditve snovi, druga, da jo predava res strokovnjak in tretja — na to pa se ravno pri nas vse premalo gleda, da to kar ta strokovnjak zase zna v praksi, tudi pravilno, jasno in razumljivo poda svojim učencem. Pri nas pa je prišlo v modo, da se dobrega aranžerja — praksa, navadno že ceni tudi kot aranžerja — učitelja. Pa predpostavimo še to, da kdo srečno združuje obe lastnosti v eni osebi, ko pa še kljub temu ni stvari pomagano, če noče vsega tega kar zna, tudi povedati mlajšim — iz razloga — češ potem mi bodo pa konkurirali. Tu je jedro problema vzgoje aranžerskega naraščaja pri nas. Pred tem dejstvom ne smemo zakrivati oči, če nočemo, da se bo po večletni krizi v aranžerski organizaciji postavilo novo poživljeno delo na nove napačne temelje.

Naj ne zadenejo nikogar te dobro mišljene besede. Komur je do koristi celote, mora po lastni presoji razmer, kakršne vladajo v našem aranžerstvu, priti do enakih ali vsaj podobnih zaključkov.

O dvomesečnem — zgoraj omenjenem tečaju, ki ga je priredil Zavod za pospeševanje obrti Zbornice TOI l. 1931. in je bil sploh prvi pri nas in v državi, pa bodi povedano, da bi lahko služil tudi še danes za primer, kako se mora pravilno predavati na sličnih tečajih. Po obsegu učne snovi je bil zelo obširen, po izbiri zelo pester, glede izbire predavateljev posrečeno izveden. Predavalo je več strokovnjakov in je vsak iz svojega področja podrobno obdelal potrebno učno snov. Če se danes vrši pri nas sličen pouk tako, da vse to obdela celo en sam predavatelj, je ostalo malo možnosti, da bi se gojenec naučil toliko, kot bi se pri drugačnem načinu, ki se je že v praksi izkazal za dobrega.

Beseda o aranžerskih tečajih pri nas je izprožila še en boleč pojav, ki seveda ni najnovejšega izvora, vendar se je izrodil in prizadeva celoten stanovski organizem našega aranžerstva. Ta resnično pereč in akuten ter nezdrav pojav je več kot nesorazmerna gmočna odškodnina nekaterim predavateljem v takih tečajih, ki jo mora društvo, ki tečaj prireja navadno kriti iz podpor in dajatev, ki so bile namenjene v druge svrhe. Če bi že veljalo načelo: za dobro delo dobro plačilo, bi se ne smel ponoviti primer, da je dobil n. pr. en sam predavatelj neprimerno več kot je veljal ves tečaj, dočim je bil drugi strokovnjak odpravljen naravnost skromno. Toda kričeča nasprotja se morejo pojaviti le tam, kjer resničnih strokovnjakov primanjkuje, ali pa tam, kjer znajo redki posamezniki kljub pomanjkljivostim, ki jih imajo, sebe iz osebnih razlogov preceniti tudi v očeh javnosti, kakor da so nenadomestljivi.

Naj bi te vrste rodile vsaj ta uspeh, da bi se ponovno povezale v delovno celoto vse aranžerske moči pri nas in se našli pri skupnem in složnem delu pod okriljem aranžerskega kluba vsi oni, ki posedujejo strokovno znanje v kateri koli panogi aranžerske umetnosti. Tistim pa, ki imajo za ta poklic veselje in dosti dobre volje pa še premalo prakse, naj se enako dá možnost primerne udeleževanja v klubu kot pripravnim članom, vsaj z enim absolviranim aranžerskim tečajem ali s praktičnim udeleževanjem v tem poklicu predpisano dobo. Dela je še mnogo za vse, ki želijo sodelovati — resno, nesebično in stvarno.

Megušar Stane

BOJ PESIMIZMU!

Čudno je, da imamo pesimiste zmeraj za bolj pametne kot optimiste. Danes ne smeš biti vesel in ne smeš upati na boljšo bodočnost, sicer te imajo dobrohotno za naivnega. Kdor ima še mirne, zdrave in močne živce, se mora zelo potruditi, da ga imajo za polnovrednega; kajti danes ti že zamerijo, če ne veš ali če nočeš uvideti, da spadajo slabi živci v register dobrega tona. Davno že so minuli časi, ko je bil pesimizem filozofski sistem za katedrske svetnike in za življenjsko nepraktične razmišljevalce. Žalibog je zadobil ta pesimizem presneto praktičen pomen. Kajti tekom let se je spremenil v dušljiv zrak, v katerem smo več ali manj postali trdovratni preroki nesreče in zla. Zelo žalostno je to. Ni čudno; kajti kar je pesimizem v tem času napravil iz naše življenjske miselnosti, nam ne daje nobenega veselja več do življenja, kvečjemu do smrti; za to smo pa vseeno še preveč zdravi. Tako je napravil pesimizem iz nas ljudi, ki ne morejo ne živeti in ne umreti.

Onim, kateri vidijo v življenju vse v slabi luči, v slabši, še slabši in v najslabši luči in ki jim je to naziranje postalo življenjska potreba, svetovni nazor in celó neke vrste satanska religija, tem ne dolgujemo danes ničesar drugega kot boj na nož, in sicer čisto enostavno vsled nujne potrebe, da sami sebe ohranimo.

Pesimizmu moramo pogledati v karte, poznati ga moramo dobro, sicer je naš boj brezuspešen. Mi stopnujemo takole: slabo, slabše, najslabše; Latinec reče: malum, peius, pessimum. Krti sedanjosti se pa ne

imenujejo malisti ali peiusisti, temveč kar naravnost pesimisti. Da jim pa nič ne uide, smatrajo pesimisti enostavno takoj vse za slabo, že od prvih začetkov naprej. Zato jim je tudi tako všeč vse duševno in zdravo, ki je še v povojih, ker lahko takoj začnejo kritizirati. Oni ne dovolijo, da postane kakšna ideja velika, brž je obsojena na smrt. S tem je kaj malo dela. Tako postane pesimizem najslabši, najnesposobnejši, najzoprnejši in najnerodovitnejši svetovni nazor.

Po občutenju bi mogli pesimizem označiti kot prepojitve vsega človeka z žolčno kislino, kot rumenico čustva. Kakor označa rumenica vso zunanost nesrečnega bolnika, tako pokvari pesimizem duševnost vsega človeka. Pravi pesimist je ves zguban in zagrizen, njegove oči in njegova usta nam pridigajo previdnost. Ves ta ostudnejši je slika poosebljene jeze; trajno se jezi na vse in čez vse.

Umstveno mišljeno je pesimizem usodno nagnjenje, da vidimo v življenju najneprijetnejše, najtežje in najslabše plati. Na to bi mogli slednjič gledati kot na zasebno zabavo, če ne bi pesimizem kot žveplena kislina vse ono zagrabil in razjedel, s čimer pride v stik. Optimizem je za desekrat manj nalezljiv kot je pesimizem; razširjenje pesimizma se more razložiti samo z njegovo bolehavostjo, saj je v bistvu neokusna stvar. Pesimist je strasten zbiralec vseh odpadkov in gnilobnih snovi življenja in veseli ga, da gre vse takó kot bi ne smelo iti. Izkadimo ga, zapodimo ga, nikar se ga ne bojmo!

»No ja, danes je lepo vreme, jutri pa pravim da ne bo.« — »Vse je gnilo, tu se ne da nič več narediti.« — »Nič več ne rečem; za nas reveže se noben vrag ne briga.« — »Pusti, naj gre stvar kakor hoče; saj vse skupaj nima nobenega pomena.« — »Zakaj se pa tako trudiš, ko vendar v vsem življenju ne boš nikamor prišel.« — »Zakaj tako tekaš okoli, saj ne boš dobil nobenega dela.« — »Konec! Sploh ne delam nič več. Ali bom delal samo za davkarja in za izterjevalca!« — »Ja, ali misliš, da si samo ti pameten? Ti edini boš to opravil? Dosti je bolj pametnih kot si ti in tudi oni tega niso zmogli.« — »To vse so samo lepe besede, vse skupaj je zanič.« Tako in enako govori zvočni film pesimista.

Z vsako besedo izdaja pesimizem svojo lastno nesposobnost. Zavidljiv je drugim; dokazuje samo, da je zgubil vero vase. Odklonimo otročjenaižno breobzirnost, s katero razpolaga z našim časom in z našo močjo! Smejajmo se mu v obraz! To smejanje je bolj zdravo, kot grdo veselje pesimista, ki ga občuti, če se nam kaj ponesreči, pa naj si se spričo tako zelo zaželjene izpolnitve njegovega črnoglednega prorokovanja tudi njemu samemu slabo godi. Da, pesimizem je duševni samomor! Z njim nočemo imeti nobenega popravka.

Nočemo iti skozi življenje s strupom in žolčem, temveč z natrpanim nahrbtnikom moči in veselja, in to tudi tedaj, če nekaj ali pa če tudi vse na gre tako, kot hočemo ali kot smatramo za pravilno. Pred življenjem je pesimist karikatura tega veselja in se nam zdi kot prokletstvo, da tudi on ne more izhajati brez njega.

Najbolj črna in najbolj bolehava stran pesimizma je ta, da vzame človeku veselje do poklica in dela, do ljubezni in prijateljstva, do vsega, kar je lepo, in slednjič tudi veselje do življenja. Če vsega tega, kar smo našteli, ne moremo več imeti,

potem nam je življenje prokletstvo, ki se ga hočemo čimprej znebiti. Toda ne, mi hočemo živeti! In mi moramo živeti! Sedaj, ko je tako težko, hočemo še bolj in raje živeti kot kdaj prej! Zato napovemo pesimizmu boj na vsej črti! Težko je delati razliko med zapeljivci in zapelnimi. Zato moramo sami misliti in ne smemo na slepo letati za vsem onim, kar pesimizem zblebeta. Začetek vsega mišljenja mora biti ali postati zdrava vera, da še ni vse izgubljeno in da še ni bilo vse izgubljeno, dokler je ta vera živela samo še v par ljudeh, ki so potegnili z njeno močjo tudi druge za seboj. To je ona vera, ki nam pravi, da gremo spet naprej in navzgor in da k temu vsak od nas po svojih močeh pripomore! Bojzljivec je oni, ki odreče takoj svojo pomoč ali vsaj svojo vero in zaupanje, ki je bila še vedno najdelavnejša in najmočnejša vseh moči! Izdajalec je oni, ki samo sedi in nastavlja zanke onim, ki hočejo živeti! In to dela vsakdo, ki izpodkopava drugim veselje do dela in do življenja!

Milijoni nesrečnikov, ki so izrinjeni iz svojih poklicev in iz svojega dela, ne vedó, od kod naj bi to vero v življenje vzeli. Največja nevarnost ni zgubljeni zaslužek ali zmanjšani življenjski standard, temveč trajna duševna omajanost, zguba vere vase in v človeštvo.

Pesimizem je zanikanje iz principa ven, in zato imajo zunanje razmere v njem le zelo podrejeno vlogo. Pesimistu bi bilo nad vse mučno, če bi s svojimi nazori ne imel prav in če bi se razmere resnično in trajno zboljšale. On bi na te razmere ravno tako črno gledal in bi jih imel ravno tako za nestalne, kakor je slabe razmere imel za črne in za stalne. Kdor se od pesimizma ne more ločiti, kdor se je polno nasrkal strupa zanikanja, ta ne spada v novi čas.

Znebimo se vseh zanikovalnih in pesimističnih vplivov, ki od zunaj delujejo na nas, in bomo videli, da vera v nas in v našo samozavest hitro in sama od sebe raste. Danes je zelo težko, da si v tem razrvanem svetu to vero ohranimo ali jo celó dobimo nazaj, če smo jo izgubili. Ne dovolimo nikomur, da bi dvomil nad zdravo pozitivnostjo naše osebnosti. Kdor te pozitivnosti naše osebnosti ne more razumeti ali jo noče uvaževati, ta naj misli o nas, kar hoče; mi gremo mirno preko njega na dnevni red pozitivnejših in važnejših reči. Kdor nam jemlje veselje do dela, kdor nam spodkopuje vero v naše zmožnosti, kdor nam neprestano govori samo o slabih časih, ta se nam bo pozneje smejal, če mu sledimo in tudi mi sami vse črno gledamo.

Kaj bi bilo z armado, če bi noben častnik in noben vojak ne bil pogumen! Kakšna bi bila požarna bramba, ki bi mislila, da se požar ne da pogasiti! Kakšen bi bil mornar, ki bi se vode bal! Pri vsem dejanju ni važno delo samo na sebi, temveč trdna vera v uspeh dela. Ta vera nam daje moč! Vse, kar začnemo brez te vere, je samó zapravljanje časa. Zato imajo pesimisti po svojem mišljenju prav, če nam jemljejo vero v uspeh; to vero nam morajo izpodkopavati, sicer bi pač ne imeli prav. »Prav imeti« je ja največje slavlje vseh onih, ki vse bolj vedó in znajo kot mi. Tega slavlja jim nikar ne privoščimo, vsaj kar se nas tiče! Mi hočemo delati in ne zanikalno počivati. Mi potrebujemo ljudi zdravega razuma, vesele vere in voljne moči! Mi hočemo verjeti, da gremo navzgor in naprej in hočemo vsak po najboljših močeh k temu

delu prispevati. Napolniti moramo svojo najbližjo okolico z lastno samozavestjo in z mirom čustva, ki je življenjski zrak veselega in močnega zaupanja. Naša okolica naj kar ostrmi spričo mirne zavednosti našega zaupanja in spričo vesele brezbržnosti našega zgleda. Pesimizem se je zato tako bujno razbohotil, ker smo mu bili le preveč hvaležen predmet njegovega zanikanja. Dokažimo mu, da imamo mi prav, ne pa on! Vsak naj doprinese svoj delež, pa ga bomo premagali!

In še nekaj: na vseh straneh zgodovine beremo, da pesimizem še nikdar ni ustvarjal in da so zgodovino izoblikovali samo pozitivisti in optimisti; saj drugače tudi biti ne more.

Stopimo v novo leto z zdravim optimizmom in odpovejmo se zanikovalnemu in vse razdirajočemu pesimizmu!

C. G.

Z VEČJIM USPEHOM

Nek učenjak je trdil, da boječnost v splošnem in posebej boječnost pred predpostavljenimi ovira napredek.

Lahko ima ta učenjak prav, toda svojo trditev bi moral izpopolniti in reči, da je velika ovira napredku in uspehu strah pred delom. Ta strah označujemo tudi z besedo lenoba. Izprašajmo si vest vsi skupaj, pa bomo skoro gotovo vsi ugotovili, da v vsakem izmed nas tiči več ali manj bojazni pred delom, katerega se lotimo navadno šele tedaj, ko se mu ne moremo več izogniti, temveč ga moramo izvršiti. Strokovnjaki pravijo, da je materija lena.

Pomagajmo si z nekaterimi primeri iz življenja.

Vsak trgovec dobro ve, da mu je redno in točno plačevanje večalo zaupanje dobaviteljev in dober sloves. Pa vkljub temu je marsikateri zavlačeval plačila, ni se mogel spraviti k temu, da bi izvršil nakazila, čeravno bi lahko plačal. Vedno je pri rokah izgovor, da ni časa. Ali čas se vedno lahko najde, ako je delo pravilno razdeljeno in če vlada red. Kolikokrat je zmanjkalo kakega blaga, ker se ni našel čas, da bi pogledali zalogo in pravočasno naročili, kar gre h koncu. Koliko dobrih misli in načrtov se ne izvede, ker si domišljamo, da ni časa, ali da ni čas za to. Koliko procesov se vleče dolgo časa, koliko vlog in prošenj leži mesece in mesece ali celo leta nerešenih, kolikokrat je izložbeno okno zastarelo in zaprašeno ter ne mika več, pa ga ne obnovimo. Navedli bi lahko še mnogo primerov zavlačevanja dela z izgovorom, da ni časa. Bodimo odkritosrčni in priznajmo, da ni krivo pomanjkanje časa, temveč strah pred delom, lenoba. Lenobo krijemo z izgovorom pomanjkanja časa. Posebno se bojimo dela in ga odlašamo, če zahteva več napora, več pazljivosti in prisotnosti duha.

Nihče ne more zanikati, da vsako nemudoma z veseljem in z zanimanjem pričeto in izvajano delo ni v breme, ni težko, pač pa donaša koristi posamezniku in obratu.

Delo pa, katerega ne vršimo z veseljem in z zanimanjem, nam je težko, nam je v breme. Zanimanje in veselje je že polovico uspeha. Z zanimanjem in z veseljem vršeno delo opravimo lahko in imamo zanesljiv uspeh in srečo.

Otresimo se bojazni pred delom, spoštujemo delo, izvršujemo ga z veseljem. Kako lahko se česa naučimo in si kaj zapomnimo, če nas zanima.

Komur se nič ne ljubi, težko dela in ne more računati na uspeh.

Da si zagotovimo uspeh, da si olajšamo delo, se lotimo vsakega dela nemudoma in z veseljem.

Fr. Zelenik

MEDNARODNO VOJNO GOSPODARSTVO

O mednarodnem gospodarstvu v Evropi danes ne moremo več govoriti. Pojem mednarodnega gospodarstva ali svetovnega gospodarstva je veljal zmeraj kot identičen z normalnim mednarodnim gospodarstvom, to se pravi s svetovnim gospodarstvom v mirnih časih. To gospodarstvo je pa danes za dogledne ali nedogledne čase pesem bodočnosti. Nikakor ne smemo misliti, da se bo s koncem sedanje vojne ali sedanjih vojn — Kitajska in Japonska sta tudi v vojni — končalo tudi vojno gospodarstvo, ki je v vsem nasprotje normalnega mirovnega gospodarstva. Zgodovina svetovne vojne 1914—1918 je v tem pogledu izborna učiteljica. Gospodarska vojna, ki se je razvila v letih 1914.—1918. se je z drugimi sredstvi nadaljevala tudi še po letu 1918. Predvsem je bila to vojna zunanjetrgovskih prepovedi, nato vojna carin in najraznovrstnejših omejitev gospodarske prostosti. Drugače tudi biti ni moglo; to so bili tako rekoč naravno potrebni spremljevalni pojavi v prehodu vojnega stanja na novo mirovno stanje, pojavi opuščanja vojnega stanja, skupaj z njegovim gospodarstvom.

Komaj dvaindvajset let po koncu tedanje svetovne vojne je pa izbruhnila že druga vojna, dočim obnovitev svetovnega gospodarstva po razdejanjih svetovne vojne še davno ni bila zaključena. Spomnimo se le na fiasko mednarodne gospodarske konference v Ženevi l. 1927., na neuspeh mednarodne carinske konference l. 1931., na neuspeh londonskega svetovnogospodarskega zborovanja l. 1934. ter na neuspehe vseh drugih mednarodnih poskusov, zlasti v času, ko je bila postala brezposelnost pereč mednarodni problem. Zato je bil leta 1939., ko je nanovo izbruhnila vojna med velesilami, svet še zelo oddaljen od nemotnega mednarodnega gospodarskega miru.

Nova vojna je pa razdejala še to, kar se je v gospodarski obnovi nakazovalo. Stojimo danes sredi v mednarodnem vojnem gospodarstvu, označenem s tem, da gledamo pri izvozu v prvi vrsti na to, da z velikimi blagovnimi oddajami v inozemstvo ne spravimo v nevarnost lastne preskrbe, pri uvozu pa da z uvozom najpotrebnejših surovin in drugih porabnih predmetov zagotovimo preskrbo lastne dežele. Za trgovsko politiko dobiček ni v ospredju; v kolikor je pa za zasebne gospodarstvenike v ospredju, poseže pa, kakor vemo, država vmes, in sicer ne samo s strogimi, temveč celo z drastičnimi ukrepi in predpisi, da podredi zasebnogospodarske dobičkonostne interese koristim socialnogospodarske preskrbe. Da so ta stremjenja in te smernice vsem narodnim gospodarjem v vseh delih sveta skupna, spada k mednarodnemu vojnemu gospodarstvu, kojega priča je sedaj živeči človeški rod.

Seveda pa v mednarodnem vojnem gospodarstvu nikakor ne manjkajo bodočnostne misli za prihajajoče, čeprav zaenkrat še v daljnji bodoč-

nosti vidno novo mirovno gospodarstvo. V tej smeri se gibljejo načrti novega reda v državah osišča, med njimi tudi novi nemško-romunski gospodarski dogovor, v tej smeri gredo britanske skladiščne vezave za preskrbo Evrope po koncu sedanje vojne ali sedanjih vojn, zlasti zaključki z britanskimi dominioni.

Zaenkrat se pa vojskovanje nadaljuje in gospodarski promet med vsemi deželami je postal regionalni promet med posameznimi deželnimi skupinami, boreč se z večjimi ali manjšimi ovirami. Dežele, ki so prej v svetovni trgovini z agrarnimi ali industrijskimi produkti kljub svoji geografski neznatnosti imele odlično vlogo, kot Belgija, Holandija ali Švica, so danes v veliki meri izločene iz svetovnega prometa. Isto velja za severne dežele, od katerih je bila na primer Norveška prej ena najvažnejših dežel pomorske plovbe. Švedska in Finska sta pri svojem izvozu lesa v veliki meri ovirani; njun izvoz je namenjen veliko večjemu prodajnemu ozemlju kot je srednja Evropa, ki ima pa že sama druge že od nekdaj preizkušene vire za preskrbo z lesom. Poljedelstvo in živinoreja Danske sta zgubila zelo znaten del svojih prejšnjih prodajnih možnosti.

V razmeroma boljšem položaju sta Jugoslavija in Bolgarija, ki sta bili obe že dolgo časa geografično usmerjeni na Nemčijo in Italijo. Tudi Turčija je imela nekoč zelo velik trgovski promet z Nemčijo, a iz političnih vzrokov je nastala doba občutnih trgovskih motenj. Pravkar zaključena trgovska pogodba med Turčijo in Veliko Britanijo skupaj z Britanskim imperijem — o tej pogodbi poročamo tudi na drugem mestu — ima namen, da nudi Turčiji nadomestilo za zgubo nemških trgov. Na drugi strani zopet kažejo trgovski stiki med Jugoslavijo in Turčijo, da se odpirajo nove trgovske možnosti med balkanskimi deželami samimi, na katere dolgo časa sploh nihče ni mislil. Isto velja za trgovske stike med Jugoslavijo in Sovjetsko Rusijo. Tudi izredni dvig v trgovskih odnošajih med Jugoslavijo in Bolgarijo se giblje na tej razvojni črti.

Omenimo še prav velike zglede: Zunanja trgovina Zedinjenih držav je v vojni dobi izredno narasla in to naraščanje tudi ni ponehalo po občutnih omejitvah trgovini z Japonsko, ki gre polagoma popolni ukinitvi nasproti. Kot odločilno največji odjemalec je nastopila sedaj Velika Britanija s svojimi ogromnimi nakupi letal in drugega vojnega materiala, v zadnjem času tudi z nakupi ladijske tonaže, o čemer govorimo tudi na drugem mestu, ko pravimo, kako živahno je sedaj povpraševanje po ladijski tonaži. Tako gradijo sedaj v Zedinjenih državah posebne nove ladjedelnice, da preskrbijo Veliko Britanijo s tovornimi ladjami. Zaenkrat je na primer predvidena gradba šestdeset tovornih parnikov po 10.000 ton. Vse to spada v vojno gospodarstvo v smislu gospodarstva, ki je na celi črti določeno po vojnih ciljih. V Zedinjenih državah se pridružijo torej lastnemu neverjetno ogromnemu oboroževanju, ki gre v milijarde dolarjev, tudi milijardna naročila iz Velike Britanije. Ker je Holandija sedaj v nemških rokah, dobivajo Zedinjene države tudi naročila iz Nizozemske Indije, dalje iz Francoske Ekvatorialne Afrike, iz Konga, iz Južne Afrike itd. Vse to je vojno gospodarstvo.

Na drugi strani pa tudi Nemčija in Italija v svojem vojnem gospodarstvu storita vse, kar moreta. Razmerje med narodnim premoženjem in narodnimi dohodki na eni strani ter vojnimi stroški na drugi strani je pri obeh vojskujočih se skupinah v Evropi in pri vojskujočih se državah

v Aziji takšno, da moremo govoriti o velikanski, vse prejšnje zgodovinske primere daleko presegajoči mobilizaciji vseh gospodarskih sil velikih narodov. Vse je vstavljeno v vojne namene. Usodno vprašanje je, kako se bo pozneje enkrat oblikovala gospodarska mobilizacija za bodočo mirovno izgradbo.

EVROPSKA PRODUKCIJA ŽELEZA IN JEKLA

Posebno važno je stanje železne in jeklene industrije v vojskujočih se državah, ker je oboroževalna industrija v ozki zvezi z železom in jeklom. Vsaka dežela nima zadosti nahajališč železne rude in mora zato to rudo uvažati. Enake važnosti za železno industrijo so tudi nahajališča premoga; kajti dežele, ki so revne na premogu, morajo to za vsako industrijo tako potrebno gorivo uvažati. Najbolje je, če sta oba skupaj, železna ruda in premog; potem morem železno rudo s pomočjo premoga takoj na licu mesta predelati v železno kovino in nadalje v železne fabrikate. Razne kovine za poplemenitvene ali spojitvene namene mora Evropa v veliki meri uvažati iz prekmorja. Anglija, Nemčija in Italija so deloma navezane na uvoz železne rude, dočim so Francija, Italija in Jugoslavija navezane na uvoz inozemskega premoga in koksa. Na železni rudi revne dežele ali pa tiste, kojih železna produkcija za potrebe industrije ne zadostuje, uvažajo rudo iz Francije, Švedske, Belgije, Luksemburške, Nove Fundlandije in severne Afrike. Najvažnejša nahajališča železne rude v Evropi so v Lotaringiji, severni Švedski, vzhodni Angliji in v Sovjetski Rusiji (južna Ukrajina). Čeprav ima tudi Nemčija nahajališča železne rude, se ne morejo niti kvantitativno niti kvalitativno meriti z nahajališči gorj navedenih dežel.

Od vseh dežel Evrope producira Nemčija največ surovega železa, čeprav jo v produkciji železne rude prekašajo Francija, Švedska, Rusija in tudi Velika Britanija. Ko je Nemčija leta 1871. izgubila Lotaringijo, ki ji je dala nad 60 odstotkov železne rude, je morala rudo uvažati. Domača produkcija železne rude v Nemčiji je padla od 28.600.000 ton v letu 1913. na 6.200.000 ton v letu 1919. in je nato do leta 1938. narasla zopet na 11.100.000 ton; od tega je prišlo okoli 2 mil. ton na rudi Avstrije, ki je bila v marcu 1938 priključena Nemčiji. Povprečna železna vsebina rude v Nemčiji znaša okoli 32 odstotkov. Četrтина vse produkcije surovega železa je n. pr. leta 1937. prišla iz domače železne rude, v produkciji jekla pa polovica. V zadnjih letih so si v Nemčiji zelo prizadevali za izkoriščanje domačih rudnih skladov. Za predelavo deloma manjvredne rude so morali izdelati nove načine produkcije, ki so zavarovani s številnimi patenti.

Najvažnejša visokovredna nahajališča železne rude v Nemčiji, ki jih cenijo na 200 milijonov ton, daje štajerski Erzberg pri Eisenerzu. Erzberg leži 1530 m nad morjem in je obdan od Ennstalskih in Eisenerških Alp ter od odrastkov skupine Hochschwab. Ruda tam je izborna, železna vsebina znaša 33 do 37 odstotkov in je ruda zaradi manganove primesi posebno prikladna za izdelavo visokovrednih vrst jekla. Dobava rude se vrši v velikem delu kar z unaj in ni treba delati rogov itd. Isto smo

videli tudi pri produkciji železne rude v Kiruna-vara na severnem Švedskem. Leta 1937. je znašala avstrijska produkcija železne rude, od koje pride 90 odstotkov na Erzberg, okoli 20 odstotkov nemške produkcije. Za Nemčijo je pomenil Erzberg znatno razširitev njenega železnorudnega temelja, zlasti še, ker se je dala produkcija zaradi zunanje lege rude hitreje izvesti kot pa produkcija v rovih.

V mirovnih časih so ca 23 odstotkov nemške porabe na železni rudi uvažali iz Lotaringije. Večino rude je pa dobavljala Švedska, in sicer leta 1938. ca 9 milijonov ton. Nemčija poseduje izredno bogata premogovna nahajališča, od katerih je Poruhrije zaradi izborne kvalitete tamošnjega premoga najvažnejše. K temu pridejo še premogovni okraji ob Saari, pri Aachenu in v Gornji Šleziji.

Večji del mangan vsebujoče rude se mora uvažati. Leta 1938. so producirali v Nemčiji sami 191.000 ton rude z 12 odstotno manganovo vsebino, uvozili so pa 426.000 ton s 30 odstotno manganovo vsebino. Okoli 65 odstotkov uvožene rude je prišlo iz Južne Afrike, po 13 odstotkov iz Rusije in Brazilije. Južna Afrika in Brazilija sta sedaj izločeni.

Važne kovine za izdelavo žlahtnih spojin se morajo po večini uvažati iz prekomorskih dežel; to so kromij, tungsten, nikelj, kobalt, vanadij. Tudi ta uvoz je sedaj izločen.

Produkcija železne rude v Franciji je znašala leta 1938. ca 33 milijonov ton, od koje množine so ca 15.500.000 eksportirali. Od tega je šlo 9.100.000 v Belgijo in Luksemburško, 5.900.000 ton v Nemčijo, 300.000 ton v Veliko Britanijo, ostalo pa v druge dežele. Od vse produkcije je dala Lotaringija 93,6 odstotkov. Povprečna železna vsebina lotarinške rude znaša nad 30 odstotkov. Ravno glede lotarinške rude je izšla pred kratkim obsežna študija francoskih geologov. Vsled priključitvi Lotaringije k Nemčiji zasluži ta študija še posebno pozornost. Raziskovanje geologov je bilo v toliko presenetljivo, ker so v njem vse dosedanje cenitve o kvantiteti rude v Lotaringiji daleko presežene. Vse zaloge železne rude so cenjene na 10.900 milijonov ton, od česar pride 3400 milijonov ton na čisto železno vsebino. Če prištejemo zraven še nahajališča v Normandiji, Pirinejih, Anžuju, Bretonski in drugod, dobimo za vso Francijo ca 15.400 milijonov ton železne rude s približno tretjinsko železno vsebino. V prejšnjih letih so cenili železno vsebino rude v Lotaringiji na 36 odstotkov, geologi jo cenijo v zadnji raziskavi na 31 odstotkov; prišli so gotovo do zaključka, da na železu manj bogata ruda ni pripravna za eksploatacijo. Kot spodnjo mejo so označili avtorji razprave 28 odstotka železne vsebine. Življenjsko dobo lotarinških rudniških zalog cenijo na 100 do 150 milijonov let, kolikor bi pač znašala letna poraba. — V Normandiji dobavljena ruda, ki znaša okoli 4 odstotke vse produkcije Francije, ima 45 odstotno železno vsebino; tudi ta ruda je sedaj pod nemško kontrolo. Železna ruda v Pirinejih ima pa celó 51 do 57 odstotkov železne vsebine, pri čemer je mangana 2 do 4 odstotke. Da se v Franciji dobljena železna ruda predela, so morali potrebno množino premoga uvažati, pri čemer sta bili Anglija in Nemčija glavni dobaviteljici. Zlasti na dobrem glasu je bil premog iz Posaarja, ki so ga uvažali v zameno za lotarinško železno rudo. Produkcija železne rude v Franciji je vsled političnih razmer in delavskih nemirov padla od 50 milijonov ton v letu 1929. na 33 milijonov ton v letu 1938. V istem času je padla produkcija železne rude od 10,4 na 6 mil. ton.

Velika Britanija dobavlja dve tretjini za industrijo potrebne rude doma, ostalo tretjino mora importirati. Najvažnejši rudni skladi se nahajajo v formaciji Jura, ki se razteza od Oxforda do Middlesborougha; to ozemlje da Veliki Britaniji okoli 80 odstotkov vse železnorudne produkcije. Povprečna železna vsebina znaša okoli 30 odstotkov ob 0,3—1% manganovi vsebini. Železna vsebina importirane rude je večja kot ona domače rude. Hematitna rudna nahajališča Južnega Walesa dajo sicer samo 20 odstotkov vse rudne produkcije, imajo pa 53 odstotno železno vsebino. Vsa produkcija železne rude je znašala leta 1937. ca 14.260.000 ton, importirana množina pa 7.060.000 ton. Import se po vrsti razdeli na Švedsko, Algerijo, Španijo, Tunezijo in Norveško; prej je bila Španija glavni dobavitelj, pa jo je državljanska vojna s tega mesta izrinila. Leta 1937. je znašala produkcija surovega železa in surovega jekla v Veliki Britaniji 8.500.000 odnosno 13 milijonov ton, naslednje leto je padla, nato se je pa zopet dvignila in je n. pr. znašala produkcija jekla l. 1939. ca 14 milijonov ton.

Sovjetska Rusija je na zemskih zakladih zelo bogata in je glede produkcije železa in jekla nezávisna od uvoza. Letna produkcija železne rude znaša 28 milijonov ton, produkcija surovega železa ravno tako 28 milijonov ton, produkcija jekla 18 milijonov ton. Rezerve železne rude cenijo na ca 9500 milijonov ton. Najobsežnejša rudna najdišča so na polotoku Krimu, imajo ca 40 odstotno železno vsebino in jih cenijo na 2700 milijonov ton; a sedaj jih bolj malo izkoriščajo. Sledi Centralna Rusija s ca 1400 milijoni ton, južna Ukrajina s 1200 milijoni ton hematita (železna vsebina 50—60%), Uralsko ozemlje s 1500 milijoni ton in 30—40%, Vzhodna Sibirija z 1 milijardo ton magnetita in hematita z železno vsebino 40—60%. Večino železne rude, ca 70 odstotkov, da Ukrajina, nato Uralsko ozemlje, dočim je produkcija drugod še neznatna, če jo primerjamo z bogastvom nahajališč. — Rusija ima tudi mnogo spojinskih kovin, od katerih je mangan najvažnejša. Najvažnejši rudniki se nahajajo v Nikopolu v Ukrajini ter v Georgiji (Kavkazija); ta dva okraja dobavljata 93 odstotkov vse manganove produkcije; ruda vsebuje 20 do 36 odstotkov mangana. Rezerve manganove rude so samo v Nikopolu cenili leta 1938, na skoraj 400 milijonov ton. Uradnih podatkov o produkciji mangana ni mogoče dobiti; baje so ga producirali leta 1937. ca 675.000 ton, l. 1938. pa 231.000, a številke se ne dajo kontrolirati. V zadnjih letih je šlo mnogo mangana v Nemčijo in bi se mogla vsa potreba Nemčije kriti z ruskim manganom. Tako so v prejšnjih letih eksportirali tudi kromovo železno rudo, a so izvoz v zadnjih letih popolnoma ustavili, ker porabijo vso produkcijo za potrebe domače industrije. Najvažnejša nahajališča so v bližini Sverdlovska (Ural), nadalje v južni Rusiji itd. Nikelj so doslej uvažali, a so pričeli z izkoriščanjem na polotoku Kola in v južnem Uralu. Od Fincev hočejo dobiti Rusi tudi koncesijo za izkoriščanje rudnikov pri Petsamo (severna Finska); ti rudniki so doslej v angleških rokah, a beremo, da bo London s prehodom v ruske roke zadovoljen, seveda če bodo zavarovane koristi dosedanjih angleških lastnikov — o tem poročamo tudi na drugem mestu. — Tungsten večinoma uvažajo, akoravno je v Transbajkaliji zadosti zadevnih nahajališč; dosedanja produkcija je majhna.

Med evropskimi deželami je Švedska najvažnejša dežela za produkcijo in eksport železne rude. Rudni skladi v Geli-vara in Kiruna-vara v severni Švedski so med najbogatejšimi v Evropi. Tudi o tem je »Trg. Tovariš« že večkrat izčrpno poročal. Visokovredno rudo dobivajo kot hematit, običajno skupaj z apatitom. Ruda vsebuje 56 do 71 odstotkov železa. V Kiruna-vara dobimo rudo večinoma kar na površju, kot smo o tem že pisali, v Geli-vara moramo pa iti v rove. Od 14 milijonov ton, ki so jih dobili leta 1937, je šlo 9.500.000 ton v Nemčijo, 2.200.000 ton v Veliko Britanijo, ostalo pa v druge dežele. Produkcija železa in jekla v Švedski sami je neznatna, četudi je Švedska znana kot producentinja visokovrednih vrst jekla. Za to potrebne žlahtne kovine večinoma uvažajo, samo mangan dobivajo doma. V veliki množini razpoložljiva vodna moč se uporablja za produkcijo žlahtnih jeklenih vrst. Norveška eksportira večino domače produkcije v Nemčijo in Anglijo. Leta 1937. je znašala njena produkcija železne rude 1 milijon ton. Leta 1936. so producirali 33.000 ton nikljeve rude, 9000 ton so je pa importirali; iz tega producirano kovino so po večini eksploatirali.

V Španiji so v prejšnjih letih producirali in eksportirali velike množine množine železne rude. Leta 1913. je znašala produkcija rude ca 10 milijonov ton. Čeravno sedaj nimamo uradnih statističnih podatkov, moremo vendarle ceniti produkcijo leta 1937. na 1 milijon ton, torej desetkrat manj kot v zadnjem predvojnem letu; leta 1938. se je dvignila produkcija morda na 2 milijona ton. Najvažnejši skladi se nahajajo pri Bilbao in pri Santanderu. Pri Bilbao obstoji železna ruda iz hematita in limonita z železno vsebino 48 do 58% in z enoodstotno manganovo vsebino. Produkcija železa in jekla v Španiji sami je neznatna. Manganovo rudo večinoma uvažajo, akoravno je v Španiji tudi nekaj manganovih nahajališč, kakor smo pravkar videli.

Produkcija železne in jeklene industrije v Italiji je odvisna skoraj popolnoma od importirane rude; komaj četrtno potrebe krije domača ruda. Najvažnejša rudna nahajališča imata otok Elba in dolina Aosta, ki dobavljata 90 odstotkov vse domače produkcije. Primanjkujejo železno rudo uvažajo iz Maroka, Turčije in Algerije. — Vse to pišemo kakor tudi v prejšnjih odstavkih tako, kot da bi sedaj ne bilo vojne in bi bil dovoz iz Turčije na primer mogoč. — Leta 1939. se je Italija glede dobave železne rude pogodila s Španijo. Letna produkcija surovega železa je znašala ca 1 milijon ton in produkcija jekla ca 2.500.000 ton. Mangan so doslej uvažali; a v zadnjih letih so se zelo trudili, da obstoječa nahajališča izkoristijo, in mislijo, da se bo mogla Italija glede produkcije manganosa osamosvojiti.

Tudi Romunija poseduje nahajališča železne rude, kojih izkoriščanje je v zadnjih letih pač napredovalo, vendar se za železno in jekleno industrijo potrebna ruda večinoma uvažja. Manganovo rudo dobivajo v središču države in v Bukovini. Produkcija ne zadostuje samo za kritje domače porabe, temveč morejo celo znatne množine eksportirati.

Produkcija železne rude v Jugoslaviji se je v zadnjih letih zelo pomnožila. Zadostuje ne samo za domačo potrebo, temveč se večji del izvažja v Ogrsko. Tudi kromove in manganove rude je pri nas dosti. Številke ne bomo navajali, ker jih je »Trg. Tovariš« že opetovano navedel

in se nočemo ponavljati. Kadar dobimo zaključke za leto 1940., jih bomo pa priobčili.

Ogrska mora večji del za svojo železno in jekleno industrijo potrebne količine železne rude importirati. Kot dobavitelji pridejo v poštev Jugoslavija, Švedska in Grčija. Tudi za predelavo rude potrebnj koks morajo importirati. Produkcija surovega železa in surovega jekla je v zadnjih letih zelo narasla in znaša sedaj ca 4.000.000 oziroma 700.000 ton na leto.

Železna in jeklena industrija Grčije je neznatna. A Grčija ima bogata nahajališča železne rude, kojih vsebino cenijo na 100 milijonov ton. Ruda ima visoko kvaliteto in vsebuje okoli 50 odstotkov železa, 1 do 3 odstotka kromita, 1 do 2 odstotka mangana in 6 do 8 odstotkov silicija. Pomembna je produkcija nikljeve in kromove rude, ki jo izvažajo po večini v Nemčijo. Skupni izvoz leta 1937. je znašal 403.000 ton železne rude, 56.000 ton nikljeve in 50.000 ton kromove rude.

Bolgarija ima sicer nahajališča železne rude, a nima skoraj nobene železne in jeklene industrije. Manganova ruda, ki jo eksportirajo, gre v inozemstvo.

Tako smo pregledali vse važnejše evropske dežele, kar se tiče produkcije železne rude ter deloma tudi njih železne in jeklene industrije. Rekli smo pa tudi, da moramo glede transporta uvaževati sedanje razmere in premisliti, ali je prej lahek transport sedaj možen ali ne.

V. Š.

NAŠE GOSPODARSTVO POZIMI 1940/1941

Šele sedaj čutimo vedno bolj in bolj, da so radi slabe letine nastale **velike težave s prehrano** in da bomo le z največjimi žrtvami izvozili do časa, ko nam bodo na razpolago proizvodi novega pridelka 1941. Že večkrat je bilo poudarjeno dejstvo, da je bila letina pšenice zelo slaba in da bo komaj zadostovala za kritje naših potreb. Toda v zadnjem času se je potrošnja v naši državi zelo povečala, ne toliko radi zbiranja zalog premožnejših slojev, temveč radi tega, ker so se pojavili novi konzumenti, ki preje niso trošili pšenice, vsaj ne v toliki meri kot zdaj. Nasprotno je bila letina koruze dobra, toda zaradi pomanjkanja pšenice za civilni konzum se bo zelo povečala domača potrošnja koruze in upoštevati moramo tudi dejstvo, da imamo v koruzi velike izvozne obveznosti za Nemčijo in Italijo.

Ker je torej **pšenice premalo za konzum civilnega prebivalstva**, je prišla najprej uvedba enotnega kruha, o kateri smo že poročali. Toda tudi ta ukrep se je izkazal za nezadosten. Nastopilo je pomanjkanje vagonov in v posameznih predelih države je nastopilo prehodno pomanjkanje razne hrane. To je zahtevalo, da smo posegli na zaloge in je bilo potrebno, da so v naši banovini že s koncem novembra 1940 izšli novi predpisi o peki kruha. Namesto enotnega kruha in samo belega kruha je dovolil ban, da se sme prodajati v vseh pekarnah razen ljudskega kruha tudi kruh, izdelan iz 75 odstotkov krunše moke in 25 odstotkov koruzne moke. V prehodni dobi do konca leta je radi znatnih zalog bele moke, katere je več kot se je normalno potrebuje — seveda je to samo relativno — dovoljeno izdelovati tudi kruh iz 75 % bele moke in 25 % koruzne moke. Če se pa pojavi pomanjkanje krušne in koruzne moke, je pri nas dovoljeno izdelovati tudi kruh iz same bele moke. S tem je bila dana možnost preskrbe prebivalstva s kruhom, ker se pač radi novo nastalih razmer ni bilo mogoče držati predpisov o enotnem ljudskem kruhu.

To kaže, da je v Sloveniji položaj še težavnejši kot v drugih pokrajinah države. Kajti Slovenija je pasivna dežela, ki n. pr. pšenice pridelala komaj eno tretjino one količine, ki je potrebna za prehrano prebivalstva. Lahko cenimo, da daje domači pridelek pšenice okoli 6.000 vagonov, dočim znaša uvozna potreba okoli 10.000—12.000 vagonov. Toda nismo pasivni samo v pšenici, tudi koruze moramo veliko uvažati, za kar pa nimamo podrobnih statističnih podatkov. Zaradi tega bodo v Sloveniji potrebni še bolj radikalni ukrepi kot v ostalih predelih države, kjer je domača proizvodnja večja.

Za področje vse države se je tudi že pojavila potreba, obstoječe razpoložljive količine pšenice razdeliti na čim daljšo dobo. Zaradi tega je bila dne 11. decembra uveljavljena uredba, s katero se od 15. decembra dalje uvaža **proizvodnja samo enotne presejane moke iz pšenice**, nič več torej bele in enotne moke. Predpisana je mletev 85 kg moke iz 100 kg pšenice hektolitrske teže 75 kg. Nadalje je dovoljeno proizvajati belo moko samo nekaterim mlinom, da se tako preprečijo zlorabe, ki so nastale in na katere so strokovnjaki opozarjali že prej. Poleg tega je tudi izpremenjen sestav ljudskega kruha, katerega bo mogoče izdelovati poslej samo iz enotne moke in koruzne moke v razmerju 70 proti 30. Poleg tega je dovoljeno enotno pšenično moko nadomestiti do polovice z rženo moko, koruzno pa do dveh tretjin s krompirjem. Od 1. januarja dalje je možno peči samo kruh po teh predpisih. To nam dokazuje, da so nam na razpolago premajhne količine pšenice za področje vse države. Seveda ta ukrep še ne pomeni rešitve, ker se vedno bolj kaže tudi potreba racioniranja kruha. O tem sicer tudi že govorijo merodajni faktorji, vendar do konkretnih korakov v tej smeri v naši državi še ni prišlo, razen v Sloveniji, kjer se morajo proučevati vse možnosti, kako bi s sedaj razpoložljivimi količinami shajali do novega pridelka. Zaenkrat kaže, da se bo racioniranje uvedlo samo v mestih, ker drugje še niso dane tehnične predpostavke za uvedbo racioniranja.

V času od našega zadnjega poročila sem smo dobili tudi **novi ureditev prometa s korožo** v naši državi. Ta ureditev je slična oni s pšenico in je bila uveljavljena 28. novembra letos. Osnovna cena korože je bila določena na 250 din za 100 kg zdrave rešetane, rumene korože v zrnju z največ 14 % vlage franko nakladalna postaja v proizvodnem okolišju. Na osnovi te cene je bila v naši banovini sredi decembra določena cena korože že omenjene kakovosti na debelo na 325 din za 100 kg franko skladišče prodajalca. Na osnovi te cene je bila za koruzno moko določena najvišja cena na 385 din iz rumene korože, 400 din iz bele korože in 425 din iz činkvantina. V tej ceni je že upoštevan skupni davek na poslovni promet.

V vrsto ukrepov za preskrbo prebivalstva spada tudi **ustanovitev preskrbovalnih ustanov** po uredbi z dne 9. novembra. Po tej uredbi morajo številne občine ustanoviti svoje urade za preskrbovanje, poleg njih pa tudi večja industrijska podjetja svoje potrošniške zajednice. Vendar v naši banovini do ustanovitve slednjih zajednic ni prišlo, ker je naša banovina izdala odredbo, po kateri morajo vse občine v Sloveniji ustanoviti preskrbovalne ustanove, ni pa več govora o industrijskih konzumih, ker so se glede izvajanja tozadevnih predpisov pojavile prevelike težave.

Delo Banovinskega prehranjevalnega zavoda, za katerega je bila skovana okrajšava »Prevod« (po vzoru Prizada, t. j. »Privilegirano izvozno akcionarsko društvo: Pr-iz-a-d in Pogoda na Hrvatskem, t. j. Povlašeno gospodarsko društvo: Po-go-d in Diporisa, t. j. Direkcija za proučevanje in organizacijo ishrane: Di-p-or-is) je postalo zelo obsežno in se ne omejuje več samo na pšenico, moko in koruzo, temveč posega tudi na druga polja prehrane v Sloveniji. Med drugim je važna vloga Prevoda pri preskrbi z oljem, rižem, mastjo itd. To nalaga organizaciji velike naloge in njegovo poslovanje postaja vedno bolj komplicirano, tako da bo treba misliti na popolno reorganizacijo te ustanove. Ta reorganizacija mora stremi predvsem za delitvijo dela, ki je potrebna radi poseganja v različne panoge trgovskega udejstvovanja in pa za tem, da bo vodstvo vse naše prehrane popolnoma enotno, za kar ne bo zadostovalo samo delo odrejenih organov in posvetovalnega odbora, temveč bo treba pritegniti k sodelovanju še druge strokovnjake. Splošna želja je, da bi Prevod ostal samo vrhovna ustanova in naj bi podpiral zasebno iniciativo, sam pa naj bi se udeleževal tam, kjer je njegovo delo nujno potrebno, oziroma ga drugi ne morejo izvršiti.

Državni poseg v gospodarstvo postaja vedno bolj obsežen in ni skoro panoge, kjer država ne bi urejala razmer v proizvodnji in prometu. V zunanji trgovini

se opaža delovanje Ravnateljstva za zunanjo trgovino, ki bo postalo najvažnejši organ za zunanjo trgovino na osnovi uredbe o kontroli zunanje trgovine. K že uvedenim kontrolam uvoza in izvoza omenjamo, da smo v zadnjem času dobili še naredbo o kontroli izvoza fižola in naredbo o kontroli izvoza lesa, lesnih izdelkov in gozdnih proizvodov vobče (dne 19. novembra). Naredba je izzvala znatne motnje v našem izvozu lesa ter so morale biti izdane prehodne določbe zanjo do 1. decembra, nato pa do 1. januarja 1941. V tem času bo izdelana nova naredba, ki bo bolj upoštevala obstoječe stanje in zahteve našega lesnega izvoza.

Toda državni poseg v gospodarstvo nima samo dobrih posledic, temveč tudi manj zaželene. Kajti z njim napreduje birokratizacija našega gospodarskega življenja in veča se neproduktivni birokratični aparat, ki zahteva denar, katerega se da zopet dobiti le od gospodarstva v obliki posebnih naklad. Število uradništva v ustanovah, ki imajo opraviti z dirigiranjem gospodarstva, se veča iz dneva v dan in njih aparat šteje danes že na stotine ljudi. Vse to ne gre toliko iz splošnih proračunskih sredstev, temveč kot že omenjeno iz posebnih naklad interesentom, kar seveda ne povzroča znižanja režijskih stroškov, temveč zvišanje, ki se zopet odraža v višjih cenah. S tem državne akcije za ureditev gospodarstva delajo samo draginjo, kar ne bi smelo biti.

Kontrola cen se vedno bolj razširja. V zadnjem času so prišli pod kontrolo cen: loj, frenč, kanafas in zefir, stara gumasta obutev in odpadki, izvzemši avtomobilske notranje in zunanje gume, kmetijske priprave in drugi predmeti. Vedno več je tudi maksimalnih cen. Tako smo dobili v času od našega zadnjega poročila sem maksimalne cene za špirit, volno, kože vseh vrst in riž italijanskega izvora. Pri slednjem je zopet država pomagala pri tvoritvi draginje, ker je začela pobirati posebno takso, ki bo šla v neki sklad, za katerega namen dosedaj še ne vemo. Ta taksa je nastala iz razlike med cenami pri uvozu in prodajno ceno ter znaša 1'40 din pri kg, kar je obetna obremenitev.

Nadalje nastaja produkciji in trgovini vedno več dela s prijavami zalog, prodaje in prometa sploh. Seznam kontroliranih predmetov kaže, za kako številne predmete je treba dajati podatke. To nalaga gospodarstvu veliko dela. Zato je upravičeno, če se tudi vprašamo, čemu služijo vse te prijave. Ali se z njimi zbira samo papir ali pa z njimi dobivamo tudi številke, ki bodo važne za nadaljnje ukrepe na naših blagovnih tržiščih? Zlasti pa smatramo te podatke važne za to, da nam dajo osnovo za racioniranje posameznih predmetov. Je pa seveda težava v tem, da nimamo najvažnejših podatkov, t. j. o zalogah važnih predmetov za prehrano v kmetijstvu, ker so kmetje izvzeti od kontrole cen in tudi od prijave zalog. Pomagali bi si lahko v tem primeru, če bi imeli dobro statistiko o naših pridelkih, vendar doslej tega še nimamo in zato je mnogo našega sedanjega dela v veliki meri brez praktičnega pomena, odnosno smo navezani na tipanje in občutek.

Tudi v notranjem prometu je vedno več predpisov, ki urejajo trgovino. Zlasti se to opaža v trgovini z drvmi, za katero so potrebna odpremna dovoljenja. Centralizacija pa in tudi tukaj zelo osporavana. Banovina Hrvatska dela svojo politiko glede drv, centrala za kurivo pa zopet drugo. Dobro je edino še, da smo glede drv izvozniki tudi v druge predele države, drugače pa bi nam tudi tu pretil zastoj, ki ga povzroča birokratiziranje, ne dirigiranje gospodarstva.

Istočasno, ko nam indeksi cen kažejo stalno dviganje, pa prihajajo tudi nova bremena, ki povzročajo nova zvišanja cen. Tako je država zvišala cene soli in petroleja, dveh monopolskih predmetov in je gotovo, da bodo zvišane tudi cene ostalih monopolskih predmetov, saj čitamo, da so bile zvišane odkupne cene za tobak. Obetajo pa nam se tudi še druga zvišanja in sicer povišanje davka na poslovni promet, ki se itak skoro večinoma prevah na kupca, kar pomeni torej dejansko zviševanje cen. Obeta se nam zvišanje trošarin za skoro vse trošarinske predmete, kar je tudi zviševanje cen; nadalje bo zvišana carinska ažija, kar tudi ne bo ostalo brez vpliva na cene. Zvišane bodo železniške tarife in vse to bo imelo nadaljnje posledice v tem, da se bodo pač vse cene zvišale, kar bo še bolj omejevalo konzum, ne bo pa pomagalo pri akciji za znižanje cen, ki je tudi skrb merodajnih faktorjev. V tej zvezi moramo omeniti tudi zvišanje prispevkov za socialno zavarovanje od 1. novembra dalje. To zvišanje se bo delno poznalo tudi pri višjih dajatvah, ki jih daje naše socialno zavarovanje, toda potrebno je,

da se denar delavskega in nameščenkega zavarovnja sedaj najbolj plodonosno in varno naloži, da bo tudi v časih še višjih cen donasal delavstvu in nameščenstvu primerne koristi, v kolikor bo to z ozirom na stalno zviševanje cen, na katerega imamo računati v bodoče, sploh mogoče.

Edino znižanje, ki smo ga imeli zapisati v zadnjih časih, je znižanje skupnega davka na poslovni promet za celulozno volno in mešanico volne ter bombaža z njo. To znižanje je postalo potrebno, da bi lahko nadomestili manjkajoči uvoz bombaža in volne. Kajti iz statističnih podatkov je razvidno, da je uvoz naravnih tekstilnih surovin zelo padel. Tako smo v tretjem četrtletju letos po podatkih Narodne banke uvozili naslednje količine (v oklepajih podatki za tretje četrtletje 1939.): bombaž 870 (3773) ton, bombažna preja 421 (3430) ton, bombažne tkanine 618 (602) ton, ostali predmeti iz bombaža 91 (297) ton, surova volna 133 (805) ton, volnena preja 56 (600) ton, volnene tkanine 237 (391) ton, volneno blago 30 (18) ton, surova in umetna svila 546 (54) ton, svilena preja 975 (600) ton, svilene tkanine 5 (6) ton in svilen blago 15 (15) ton, lan, konoplja, juta itd.: surova — (98) ton, preja 322 (731) ton, tkanine 6 (13) ton in ostali izdelki 90 (913) ton. Skupno smo tekstilij (surovin, polizdelkov in izdelkov) uvozili v tretjem četrtletju letos 4415 ton, lani v tretjem četrtletju, ko je že itak nastopil zastoj, pa še 12.346 ton.

Cene pri nas naraščajo naprej, kar dokazujejo vsi indeksi. Ob tej priliki je zanimivo pogledati razvoj indeksov cen v sosednjih državah. Na Madžarskem je splošni indeks cen na debelo narastel od avgusta 1939. na oktober 1940. od 86'3 na 107'5, torej za 24'6 %, dočim je pri nas v istem razdobju narastel za 72 %. Indeks življenjskih stroškov je na Madžarskem od avgusta 1939. do oktobra 1940. narastel od 87'1 na 99'9, torej za 13'8 %, pri nas pa za 45'3 %. Za Bolgarijo so na razpolago podatki do septembra letos. Od avgusta 1939. do septembra letos je indeks cen na debelo v Bolgariji narastel od 119'4 na 148'8, torej za 24'6, pri nas pa je narastel, da navedemo isti mesec za primerjavo, indeks cen na debelo za 68'5 %. Indeks življenjskih stroškov je narastel v Bolgariji od 99'7 na 109'3, torej za 9'6 %, pri nas pa v istem razdobju za 42'21 %. Za Romunijo segajo podatki samo do avgusta. V dobi enega leta je indeks cen na debelo narastel v Romuniji od 84'0 na 135'5, torej za 61'1 %, dočim je pri nas narastel za 57'8 %. Indeks življenjskih stroškov je v Romuniji narastel od 99'6 na 162'0, torej za skoro 62 %, pri nas pa za 36'3 %. V Grčiji je indeks cen na debelo narastel v teku enega leta (od avgusta 1939. do avgusta 1940.) od 119'1 na 147'4, torej za 23'8 %, pri nas za 57'8 %. Indeks življenjskih stroškov je v Grčiji narastel od avgusta 1939. do julija 1940., do koder segajo zadnji objavljeni podatki, od 111'1 na 125'8, torej za 13 %, pri nas za 36'35 %. Za Turčijo imamo do avgusta 1940. na razpolago samo indeks življenjskih stroškov, ki je v teku enega leta od 70'3 na 77'2, torej za 9'8 %, pri nas pa za 36'3 %. Ti podatki nam kažejo, da so edino v Romuniji doživeli večji dvig cen kot pri nas, toda Romunija se je nahajala v vse drugačnem položaju kot mi in je doživela velike okrnitve, ki niso mogle ostati brez posledic za gospodarstvo.

Med znatnejšimi izpremembami v cenah je omeniti ponovno zvišanje cene bencinske mešanice, dočim se nam na drugi strani obeta znatno znižanje cen jedilnega olja. Cena jedilnega olja v tvornici bo znižana od 20'79 na 19'58 din, kar je storila prva banovina Hrvatska in mora sedaj tega znižanja biti deležna tudi Slovenija, ki dobiva vse olje iz zagrebške tvornice.

Kakor smo že v prejšnjih pregledih omenili, se vedno bolj omejuje obseg naše zunanje trgovine. Prekmorska pota so zaprta in vedno bolj smo navezani na naše sosedo. To dokazuje tudi statistika naše zunanje trgovine za zadnja dva meseca. Zato mora biti naše stremljenje, čim bolj povečati trgovinske zveze z državami, kamor imamo še dostop. Poznal pa se nam bo izpad Grčije, ki je bila zlasti za nekatere predele naše države, pa tudi za predmete naše zunanje trgovine zelo važen partner.

Na denarnem trgu nam je omeniti, da je prišel v obtok novi kovinski drobiž po 0'25 din. Poleg tega smo tudi dobili izpremembo zakona o kovanju denarja, ki omogoča povečati obtok kovancev za 500 milij. din, in sicer kovancev po 50 din in 20 din, tako da bo skupna največja vsota našega kovanega denarja znašala v bodoče mesto 1360 skupno 1860 milij. din po imenski vrednosti.

Končno navajamo še podatke o zaposlenosti našega delavstva in njegovih mezdah. Zadnji objavljeni podatki za vso državo segajo do septembra 1940., za

Okrožni urad za zavarovanje delavcev pa do oktobra 1940. Slika števila zavarovancev je naslednja:

	Vsa država		Okrožni urad	
	1939	1940	1939	1940
januar	645.941	651.044	89.657	89.944
februar	680.520	666.148	92.298	91.265
marec	703.533	704.824	95.712	97.160
april	713.052	743.680	98.775	105.639
maj	746.341	754.567	103.760	107.594
junij	751.261	760.990	104.520	108.228
julij	746.852	749.716	106.452	109.174
avgust	767.871	766.599	108.401	110.316
september	731.749	787.532	101.687	113.320
oktober	722.774	—	98.857	111.354

Te številke nam kažejo, da je zaposlitev našega delavstva večja kot je bila lani v odgovarjajočih mesecih. Toda to povečanje je v prvi vrsti pripisovati znatnemu povečanju zaposlenosti pri javnih delih, dočim je zaposlenost v drugih strokah nekoliko manjša ali pa na prejšnji višini. Vedno bolj se tudi v nekaterih strokah pozna pomanjkanje surovin.

Delavske mezde le počasi slede poviševanju življenjskih stroškov, kar dokazujejo naslednji podatki:

	Dnevna povprečna zavarovana mezda	
	Vsa država	Okrožni urad
avgust 1939	24'66	25'11
september	24'70	25'09
oktober	24'80	25'24
november	24'73	25'26
december	24'71	25'17
januar 1940	24'68	25'07
februar	25'—	25'51
marec	25'41	26'15
april	25'82	26'89
maj	26'27	27'27
junij	26'76	27'92
julij	27'27	28'63
avgust	27'65	28'98
september	28'26	29'48
oktober	—	30'75

Iz teh navedenih podatkov izhaja, da se je od avgusta 1939. do septembra 1940. povprečna dnevna zavarovana mezda v vsej državi zvišala za 14'6 %, pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev v Ljubljani pa za 17'4 %. Če upoštevamo še oktober, se je povprečna zavarovana mezda dvignila pri Okrožnem uradu za 22'5 %. Žal ta statistika ne upošteva tudi drugih delavskih vrst, da bi imeli popolnejšo sliko delavskih zaslužkov. Vendar so številke dovolj zgovorne, ker kažejo, da delavske mezde in plače ne slede hitremu naraščanju draginje in da radi tega pada realna mezda našega delavstva.

Ljubljana 21. decembra 1940.

D. P.

IZENAČENI SVETOVNI BLAGOVNI TRGI

Oblikovanje cen na mednarodnih blagovnih trgih ne kaže v zadnjem času nobenih posebnih sprememb. Sem in tam se je kazala navzgora ali navzdolna tendenca, a vobče je bil razvoj miren.

Le s pomočjo izdatne podpore je bil ameriški vladi omogočeno, da so dosegle pšenične cene zopet približno stanje 90 centov. Očividno je, da hoče vlada doseči ceno 1 dolarja. Ker Anglija kanadskega pšeničnega previška deloma ne more prevzeti ali pa usmeriti v druge dežele, mora kanadska vlada ves pšenični pridelek 1940/41 dati v oskrbo pšeničnemu uradu. Zato mislijo tamošnji farmerski krogi resno na večjo omejitev pšeničnega pridelovalnega areala. Pridelek v Argentini kaže prav dobro, in tudi tam so vedno bolj za to, da se pridelovalni prostor omeji; odtok v evropske dežele je zaenkrat zaprt.

Kavni kvotni načrt med U. S. A. in štirinajstimi srednjeameriškimi in južnoameriškimi državami, ki teče od 1. okt. t. l., je sedaj podpisan. Velja za tri leta in naj ureja uvoz kave v U. S. A. Za produkcijske dežele je pa položaj vseeno zelo kočljiv, kajti prodajni zastoj v Evropo, ki je redno kupila 11 do 12 milijonov vreč na leto, se ne da niti približno popraviti s kvotnimi ukrepi, pa naj si bodo še tako spretno izvedeni.

Odbor za kavčuk je s koncem novembra dvignil izvozno kvoto od 90 na 100; Amerika je vedno silila na to. Ta določba velja zaenkrat za prvo četrtletje 1941 in se s tem eksportna množina dvigne od dosedanjih povprečnih 110.000 ton na 131.000 ton. Kvotno zvišanje pa nikakor ne odgovarja interesom producentov kavčuka; kajti nakupe Zedinjenih držav smatrajo le-ti samo za enkratne, in ko bodo ti izvršeni, se bo morala eksportna kvota najbrž spet znižati, ker je svetovna poraba kavčuka znatno pod svetovno produkcijo.

Ameriški poljedelski minister je dejal, da se mora ameriški program glede bombaža temeljito revidirati; od leta do leta rastoči bombaževi previški imajo slednjič usodne posledice. Eksportni položaj za ameriški bombaž je še nadalje brezupen; tako na primer je bilo izvoženih v letošnjem oktobru 194.000 bal proti 886.000 balam v lanskem oktobru.

Vzrok za delni padec cen surove svile vidijo v poostritvi nasprotstva med U. S. A. in Japonsko, vsled česar se je povpraševanje po japonski naravni svili zmanjšalo in je naraslo povpraševanje po umetno-svileni preji. Verjetno je, da bo povpraševanje še nadalje padalo, kar bo na cene seveda zopet vplivalo.

Indijska vlada je pred kratkim razglasila, da bo znašal letošnji pridelek džute 12.500.000 bal. A trgovske tvrdke v Kalkuti poročajo, da se mora računati z ogromnim pridelkom ca 14.500.000 bal. To je najvišja številka, ki jo je Britanska Indija sploh kdaj dosegla. Evropa, ki je porabila doslej letno 2 do 3 milijone bal indijske džute, sedaj skoraj popolnoma izpade. Tudi v Južni Ameriki so prodajni izgledi neugodni, dočim je v Severni Ameriki prodajni položaj glede na sedanjo visoko konjunkturo znatno boljši.

Na trgu platine nastopivša večja ponudba je deloma posledica od vojne povzročenega razvoja, deloma pa posledica zvišane produkcije niklja.

Na ameriških trgih bakra je nastopilo nalahno krčenje, ker so se trgovci že v prejšnjih mesecih dobro založili. Ameriška vlada ne mara, da bi šle cene še nadalje navzgor; zato odpade tudi vsaka špekulativna prodaja. Tudi položaj na izvoznem trgu se je zelo mirno oblikoval. Kakor vse kaže, polaga vlada največjo važnost na kopičenje bakrenih zalog, med drugim z uvozom iz Srednje in Južne Amerike, da tudi na ta način obdrži oblikovanje bakrenih cen trdno v svojih rokah.

Ameriška družba kovinskih rezerv je sklenila pred kratkim z bolivijskimi producenti cina dogovor o letni dobavi tolikšne količine cinove rude, da se dobi iz nje 18.000 ton cina. Zato so tudi ameriške cene cina nekoliko padle.

Glede drugih vrst blaga nas pouči tabela, ki jo priključimo. Podamo običajni seznam:

Blago	Borza	Začetek okt. 1940	Začetek nov. 1940	Dec. 1940
Pšenica	Chicago	81'25	85'50	89'50
Rž	Chicago	44'75	44'50	44'—
Kava	New York	3'90	4'05	4'10
Sladkor	New York	0'80	0'75	0'76
Maslo	Chicago	4'65	4'80	4'47
Bombaž	New York	9'60	9'65	10'04
Surova volna	New York	—	109'—	111'—
Surova svila	New York	2'62	2'58	2'48
Lan	Leningrad	50'—	50'—	50'—
Džuta	Kalkuta	34'50	30'50	34'—
Baker	New York	12'—	12'—	12'—
Cin	New York	51'—	51'—	50'05
Svinec	New York	5'—	5'50	5'65
Cink	New York	7'25	7'25	7'25
Srebro	New York	34'75	34'75	34'75
Srebro	London	23'44	23'44	22'87
Kavčuk	New York	19'75	20'31	20'56
Kavčuk	London	11'81	11'75	11'81
Kože	New York	10'75	12'55	12'77

Iz seznama je razvidno, da je cink po dolgi vrsti let zopet dosegel in presegel ceno svinca in da je sedaj visoko nad njim. — Platina je stranski produkt pri produkciji niklja. — Borze ne notirajo enotno; srebro na primer je obdržalo v New Yorku ob vseh treh navedenih terminih isto ceno, dočim je cena v Londonu pri zadnjem terminu padla. Cena kavčuka v New Yorku je polagoma rasla, v Londonu je pa ostala v splošnem stalna.

Žir.

IZ AMERIŠKEGA GOSPODARSTVA

Načrtno nadaljevanje ameriškega gospodarskega razmaha je najbolj označeno s tem, da kaže novi Federal Reserve — indeks, kot so pričakovali, za oktober nadaljnji dvig za dve točki, tako da je dosegel 127% svoje povprečnosti v letih 1935/1939. Za september je bil izračunjen s 125%, za poletne mesece s 121%. Zaključek oktobrskega dviga je ta, da je indeks prekoračil v zadnjem decembru doseženi rekord 126%. Za mesece november, december in januar pričakujejo še nadaljnega naraščanja indeksa; kajti za to dobo kalkuliranega sedemodstotnega sezijskega padca letos ni pričakovati, ker se oboroževalni program ne prebnejo intenzivira.

S kakšno vehemenco ameriška industrija sedaj dela, se najbolj vidi na produkciji jekla, ki je dosegla v oktobru nov rekord. Po podatkih zavoda American Steel and Iron (Steel = jeklo, and = in, Iron = železo) je znašala produkcija jekla v oktobru 6,460.000 ton, kar je skoraj 10 odstotkov več kot v septembru, ko je znašala 5,900.000 ton. Oktobrska produkcija prekaša dosedANJI proizvodnji rekord od lanskega novembra — 6,150.000 ton — za več kot 5 odstotkov. Tudi železna produkcija je dosegla v oktobru s 4,450.000 tonami nov rekord; dosedANJI rekord je bil s 4,370.000 tonami dosežen v maju 1929. Število v začetku novembra obratujočih plavžev je znašalo 195, za dva več kot mesec prej.

Nadaljnja zanimiva ilustracija za sedANJI gospodarski tempo v Zedinjenih državah je dejstvo, da bo oktobrska avtomobilna produkcija izkazana morda s 500.000 avtomobili proti le 325.000 v lanskem oktobru. Tudi če gre pri tem deloma za stremenje avtomobilne industrije, da svoje zaloge glede na možnost poznejših obratnih omejitev kot posledice oborožitvenega programa zviša, kažejo vendar tedenske številke avtomobilne industrije in avtomobilne trgovine že na to, da se nahaja ta industrija na potu do novega rekordnega leta. Poleg industrijskih panog, ki sedaj že delajo s polno ali približno polno kapacitetno izrabo, dobiva sedaj tudi stavbena industrija vedno večji pomen za gospodarski razmah. V začetku oktobra je bila gradbenost za 7 odstotkov večja kot v septembru in za polnih 42 odstotkov večja kot leto prej.

*

Obtok bankovcev v Zedinjenih državah je s ca 8400 milijoni dol. za več kot 1 milijardo dolarjev večji kot je bil pred enim letom. Samo v volivnem tednu se je obtok bankovcev zvišal za 120 mil. dol., koje zvišanje je bilo znatno večje kot običajno v tem tednu. Prav tako ni v nasprotju z navadnim razvojem nastopil v tednu po volitvah zopetni dotok plačilnih sredstev nazaj v denarne zavode, temveč se je obtok še povečal.

Kar se tiče naložbene politike bank, obstoji najvažnejši razvoj sedaj v nadaljnjem razširjenju gospodarskih kreditov, ki traja neprestano že dva meseca; in vsi znaki kažejo na to, da se bo navzgor gibanje še nadaljevalo. To dejstvo smatrajo za zelo ugodno znamenje.

VOJNO FINANCIRANJE VELIKE BRITANIJE

Profesor Keynes, najbolj znani angleški gospodarski in finančni znanstvenik, je glede problema vojnega financiranja Velike Britanije govoril na posebni seji univerze Cambridge. Kako on sodi o tem povedo naslednje vrste.

»Zadnji razvoj je potrdil mnenje, da bo vojska dolgo trajala, in je zato največjega pomena, da pregledamo enega najvažnejših vojnih živcev

Velike Britanije, njene finance. V vsaki vojni, ki dolgo traja, ima finančna moč pomembno vlogo; in ker je ona eden od potov, ki vodijo do zmage, se moramo ogibati varljivih cenitev. Rekel bom samo to, kar se da dokazati z brezpogojno sigurnostjo.

Večina ljudi v veliki meri precenjuje dosedanje uporabo bogastva narodnih rezerv. Kaj je Velika Britanija na gospodarskem bojnem polju zgubila? Znatno se je ločila od tekočih aktiv v obliki zlata in drugih vrednot, ki so šle v Zedinjene države; za to si je pa deloma nabavila večjih zalog ter imovine na podlagi znane klavzule »Cash and carry« (plačaj in odpelji). S tem je najprvo podano izenačenje, važno za vojno.

Trgovska tonaža je zgubila toliko in toliko ton, ki jih je nasprotnik potopil, razdrtih je mnogo poslopij, zaloge nekaterih vrst blaga so padle. Končni zaključek je pa vendar ta, da so preskrbovalna ministrstva zvišala zaloge živil ter za vojno važnih surovin. Če upoštevamo vse te činitelje, vidimo, da skupno nazadovanje narodnega premoženja nikakor ni večje kot prirastek iz produktov zadnjih dveh ali treh predvojnih let. Brez dvoma je Velika Britanija po preteku prvega vojnega leta ostala bogatejša na narodnih rezervah kot je bilo pa to v začetku leta 1937.

Nespametna bi bila trditev, da bo po nadaljnjih dveh ali treh vojnih letih Velika Britanija gospodarsko podminirana, da ne bo mogla obdržati življenjskega standarda in da ne bo več mogla kriti svojih obveznosti. Bogastvo Velike Britanije in še bolj ono Britanskega imperija je vseskozi intaktno. S tem pa še ne trdim, da za to zaslužimo pohvalo. Obratno; s to ugotovitvijo se izpostavimo kritiki, da smo mesece in mesece naše narodne rezerve prepočasi vstavljali in da smo s svojimi napori prepozno začeli. V resnici bi bili morali dosti več izdati, kot smo pa to prvotno naredili. Nočem iskati zaslug, temveč hočem ugotoviti dejstva. Gledajoč v bodočnost je vendar dobro, če spoznamo, da obratno kakor naši nasprotniki nikakor nismo v vojsko dejali vsega, kar posedujemo. Šele sedaj vojna gospodarska moč Velike Britanije dozoreva; in ne pretiravam, če rečem, da smo doslej vodili vojno z ljudmi in tovarniškimi napravami, ki so bili prej nezaposleni ali premalo zaposleni, pri čemer smo v več slučajih vzeli na pomoč nadure.

V Angliji se marsikomu čudno zdi, če sliši, da smo letos bogatejši nego smo bili leta 1937., in vendar to ni pretiravanje, če upoštevamo posameznosti. Na primer morska plovba. Naše zgube na morju nikakor niso majhne in vendar razpolagamo danes s trgovskim brodom, ki je večje kot je bilo pred vojsko, če vključimo ladje, ki so nam na razpolago, čeprav niso naše (tu misli na norveško, dansko, holandsko i. dr. trgovsko brodovje). Glede na angleško tonažo samo so zgube prvega vojnega leta skoraj ravno tako velike, kot kapaciteta novih gradb. Glede zgub, povzročenih po zračnem bombardiranju, morem povedati, da so bile v prvem vojnem letu samo tolikšne, da jih more mirovna kapaciteta angleške stavbne industrije v dobrih dveh dneh nadomestiti. Odkar se je pričela bliskovita zračna vojna, je škoda mnogo večja, vendar pa še vedno manjša kot jo more izenačiti stavbena kapaciteta iste dobe. Rušenje stavb

je manjše kot si to predstavlja tisti, ki bere časopise. Skupna škoda v centralnem Londonu in mnogih drugih velikih okrajih je majhna, če vzamemo kakšno tako mesto kot celoto. Normalno nadaljevanje življenja v Londonu je le malo okrnjeno, skoraj bi rekel, da prav nič; temu se inozemci večinoma še najbolj čudijo.«

Profesor Keynes je govoril nato o kritju vojnih stroškov in je dejal: »Mislim, da imam prav z ugotovitvijo, da je na srečo ali nesrečo fizično nemogoče kriti iz nabranega bogastva več kot samo majhen del vojnih stroškov. Občinske hiše se ne dajo preleviti v letala in prometne ceste ne v tanke. Glavni del vojnih stroškov se mora obratno kriti iz dohodkov, ki jih dobimo iz inozemstva ali iz naše lastne sedanje produkcije. Iz tega izhajata dva zaključka: Možnost Velike Britanije, da dobi dohodke iz inozemstva, nam prinaša neprecenljivo prednost pred nasprotnikom; na drugi strani se bodo negativne posledice naše blokade za nasprotnika sčasoma izkazale kot zelo odločujoče. Že sedaj se v največji meri pozna pozitivna prednost Velike Britanije, da si more zasigurati vsak potreben dovoz materiala iz vseh delov sveta, posebno pa iz Zedinjenih držav. Množina orožja, ki jo bomo dobili leta 1941. iz prekomorja, bo prekosila letošnje dobave najbrž za več kot trikrat. Drugi zaključek se glasi: Ker nima nakopičeno bogastvo odločilnega učinka, temveč dnevna produkcija, se mora za vojne namene porabiti kolikor mogoče mnogo produkcije, pri čemer bi se moral obenem privarčevati znesek, ki postane prost vsled omejitve dnevne porabe. To nas dovaja hkrati na drugo stran finančnega vojnega problema, na domači problem, in na načelno važno vprašanje: Ali varčujemo in zadosti obdavčujemo, da preprečimo inflacionistično dviganje cen? Čeprav bi bilo enostavno, da uporabljamo nemško metodo, se je namenoma ne poslužujemo. Nemčija omejuje izdatke z racioniranjem dolge vrste splošnih porabnih predmetov; in če se na ta način izmera zasebne porabe ostro omeji, potem je tudi lahko določiti maksimalne cene. Nasprotno ima Anglija večino porabnih predmetov v največji izmeri na razpolago, in dokler je tako, splošna omejitev porabe ni potrebna in je celo ni treba nasvetovati.

Cilj britanskega racioniranja se more uporabiti le pri zelo omejenem številu predmetov; leži v vodstvu porabe onih blagovnih vrst, ki so pičle, in onih, ki jih imamo v obilni meri. Tako na primer se je zmanjšal dovoz surovega masla in slanine, ki sta dohajala prej v velikih izmerah iz Danske; a dočim je slanina sama racionirana, niso racionirani drugi produkti iz prašičereje, takó klobase, šunka in svinjina, kar se vse dobi. Britanski delavec more tega blaga kupiti kolikor hoče, pri čemer mu vlada pomaga z regulacijo cen. Drug primer dobimo iz porabe vseh vrst mesa. Govedina in drobnovina sta racionirani, ker se večji del tovrstnega mesa pridrži za suhozemsko armado in za mornarico; ker so pa stopile na njiju mesto druge mesne vrste, se je skupna poraba mesa le malo znižala ali pa nič. Prav tako niso racionirani ne predmeti za obleko, ne milo in tudi ne drugi predmeti gospodinjstva; so v neomejenih količinah na razpolago. Pri tem moremo ponovno zopet opaziti, da so mnogi naši prijatelji v inozemstvu popolnoma v zmoti glede položaja v Angliji in nam pošiljajo zavoje z živili.

Večja zaposlenost je imela posledico, da je veliko število delavcev, zlasti še poljedelskih, doseglo mnogo višji življenjski standard, kot kdaj prej. Splošno se v Veliki Britaniji ni izvršilo nikakšno omembe vredno prisilno znižanje mirovne porabe; znižanje znaša morda pet odstotkov. Britanski problem torej ne obstoji v tem, da se življenjski standard zniža, nego v tem, da ljudje vsled svojih večjih zaslužkov in mezd ne kupujejo več, kot so kupovali v mirovnih letih, ker si Anglija v vojnih letih tega ne more privoščiti. Če več denarja zaslužimo, ga tudi laže izdamo; posledica je dviganje cen, ki ga moremo preprečiti le, če dobi država znaten del svojih dohodkov nazaj, bodisi v obliki davkov ali pa v hranilnih naložbah.

S tem prehajam nazaj k vprašanju. Dobi li vlada potem davkov ali potem hranilnih naložb zadostne dohodke, da prepreči inflacionistično dviganje cen? Če hočem na to vprašanje odgovoriti, se obračam obenem proti mnenju, da sem prevelik optimist in da je moj optimizem neopravičen. V prvih vojnih mesecih sem vsó svojo moč vstavil za to, da sem usmeril pozornost na to inflacijsko nevarnost. Propagiral sem zdravilno sredstvo: odgoditev mezd oziroma preložitve izplačevanja plač. Izvedbo mojega načrta so smatrali ravno tako za nemogočo, kot izognitev inflaciji. Vlada se mojega zdravilnega sredstva tudi ni poslužila, a jaz sem še vedno mnenja, da bodo ostrejši kot doslej uporabljeni ukrepi postali prej ali slej potrebni in da ni nobenega boljšega sredstva kot je to, ki sem ga jaz priporočil. Vrh tega zastopa britansko finančno časnikaštvo stališče, da korakamo že proti inflaciji, in to ravno zato, ker vlada ni hotela sprejeti mojih predlogov ali pa akceptirati druge alternative.

Rad bi se priključil mnenju finančnega časnikaštva, a vseeno tega ne morem storiti. Čeprav sem prepričan, da bodo nove drastične finančne metode postale potrebne, kakor hitro se bo izmera naših vojnih izdatkov v polni meri uveljavila, so me moja raziskovanja dovedla vendarle do zaključka, da se doslej ni pokazala nobena kolikor toliko omembe vredna budžetna inflacija. Mislim obratno, da je britanska javnost na presenetljiv način podcenjevala proračun. Če napravimo račune na temelju obstoječih davkov, vidimo, da prinašajo davčni dohodki bistveno več kot polovico skupnih državnih izdatkov, ki se morajo doma financirati. Poleg tega prihaja izdaten nadaljnji znesek iz raznih glavnih virov. Priznam tudi, da so nove prostovoljne hranilne naložbe mnogo večje kot sem pričakoval. Vsi ti viri so doslej zadostovali za to, o čemer govorimo.

Sicer je pa inflacija vprašanje resničnega gibanja cen. Ob začetku vojske in v sledečih mesecih se je pojavilo znatno naraščanje uvoznih cen, povzročeno po hitrem dvigu tovarnine in zavarovalnih premij po spremembah v deviznih tečajih in po naraščanju cen v inozemstvu. Domače cene so pa obratno ostale najprvo nedotaknjene in tudi sedaj niso narasle v približno enaki izmeri. Pregled domačih cen nam kaže samo približno za polovico tako zvišanje cen kot znaša zvišanje uvoznih cen. Sicer pa sedaj mednarodne cene padajo, dočim postaja tečaj funtov v inozemstvu boljši.

DOBER SPOMIN

Kdor hoče postati popoln gospodar v lastni duši, mora obvladati tudi potek svojega predstavljanja; seveda ne, da ima od tedaj naprej svoje misli popolnoma v oblasti. Misli zahtevajo prost razmah, le v svobodni igri postanejo ustvarjajoče. A njih igra mora biti taka kot je svoboda, ki jo pusti jezdec dobro vzgojenemu konju. Ne drži ga trdo, ker more vsak trenutek, ko ga konj ne uboga, gospodujejoče poseči vmes. In tako moremo tudi mi, ravno ker smo v bistvu mojstri našega predstavljanja, pustiti našim predstavam prosto pot.

Obvladanje misli ima, kot lahko vidimo, dvojno plat: prvič da obdržimo predstave in slike, ki jih potrebujemo, drugič pa, da se predstave in slike ne pojavijo, če so nam v breme ali škodo. Moramo imeti moč, da misli obdržimo, in moramo imeti tudi moč, da jih ne pripustimo in jih zapodimo. Prvo je za navadni napor lažje, drugo je težje.

Kako moramo vedoma obdržati misel, da nam ne uide? Odgovor je blizu: S pozornostjo. A kako postanemo pozorni? Kajti če se potrudimo in za majhen čas koncentriramo, je s tem večinoma še bore malo doseženo. Kako dosežemo, da smo skoz ure budni in zbrani? Večinoma ljudje v mislih niso zbrani. Marsikdo se zagrebe za cele ure v časopise, in če ga potem vprašamo, kaj je bral, pravi: »Ne vem, sem bil raztresen.« Tako nam gre tudi predavanje ali pridiga pri enem ušesu noter, pri drugem ven. Tako marsikdo živi svoje življenje, in če ga vprašamo po posameznostih, ni bil v svoji notranjosti pri njih navzoč. Ali se dobi sredstvo, da smo ure, dneve, mesece in skoz vse življenje »pri stvari«? Posreči se nam to po zvijačnem ovinku. Nič nam ne pomaga, da si raztresenost naravnost prepovemo in si zapovemo, da bomo zbrani. A zahtevajmo od sebe zaključek, učinek vsega svetovnega bitja, in posrečilo se nam bo. Če sklenem, da bom par ur pazljivo bral, ne bom nič dosegel, če me knjiga sama ne zanima. Če si pa obratno predpišem, da bom po branju povedal vsebino tega, kar sem bral, potem grem vedno v tem pravcu naprej in se slednjič navadim, in tedaj pride pozornost sama od sebe, zmeraj sem buden in stalno sem koncentriran. Če sklenem, da si bom vsak večer ponovil dogodke dneva in na koncu vsakega tedna dogodke tedna, se moja zavest sama ob sebi tako usmeri, da dogodki ne gredo neopaženi mimo mene. V raztresenosti razpade naše dejanje in življenje v atome, ki nimajo nobene zveze med seboj; če smo pa koncentrirani, postane dejanje in mišljenje zaključena slika ter nam kot taka ostane v spominu.

S tem smo tudi že odgovorili na važno vprašanje, kako moremo spomin oblikovati naprej. Je dosti umetnih metod; najznamenitejše smo prekusili, a prinesle niso nobenega uspeha. Edino naravno oblikovanje spomina je ono, ki ga dosežemo s pozornostjo in dolgo trajajočo koncentracijo. Kako to dosežemo, smo pravkar povedali. In če si pri branju in poslušanju zbran z namenom, da boš mogel to tudi ponoviti, bo postalo vse to tvoja last. To, kar si prebral in slišal, to tudi prebaviš. Kaj nam pomaga mehanično utrjena spominska navlaka? Nikdar ne postane živa, nikdar se iz nje ne rodijo lastne misli. Svoj spomin smemo oblikovati samo na ta način, da to, kar obdrži, ni tuje telo v našem duhu, temveč da pride v nas kot hrana. Kdor si vse to, kar bere, sliši,

doživi, v notranjosti še enkrat predoči, premisli, morda o tem z drugimi govori, temu se ni treba truditi za druge pomočke spomina; on obdrži v spominu, kar je res obdržanja vredno. In on ne sprejema, kar je ravno tako važno, mrtvega znanja, ki bi moglo njegov duševni polet samo ovirati.

RODBINA MITZUI

Kakor v Evropi se tudi v Aziji odigravajo dogodki svetovne važnosti. Med vodilnimi činitelji teh dogodkov je japonski velekoncern Mitzui, o katerem je »Trgovski Tovariš« svoččas že poročal. Danes hočemo to poročilo dopolniti.

S tem, da je sklenila Japonska z Nemčijo in Italijo znani berlinski pakt treh velesil, smo jo začeli še bolj spoznavati. Sicer nam je bila že tudi prej precej znana, zlasti od rusko-japonske vojne dalje, a novejši čas nam jo je še bolj približal. Mnogo vznemirjenja po svetu je povzročila tedaj, ko je zasedla Mandžurijo in je kupila od Rusov Vzhodnokitajsko železnico. Vznemirjenje se je še povečalo, ko je stegnila svojo roko na Kitajsko, v kateri sedaj iz toliko ran krvavi.

Na gospodarskem polju je Japonska znana kot ona mlada industrijska sila, ki je delala vedno rastočo konkurenco evropskim in ameriškim industrijam, in sicer celó na njih lastnih domačih trgih. To stremljenje po poseganju na tuje trge smo s skrbjo opazovali posebno v dnevih svetovne gospodarske krize. Pozneje se je ta skrb zmanjšala, v prvi vrsti zato, ker so socialne zahteve japonskega delavstva narasle in zato tovarnarji svojih industrijskih izdelkov niso mogli več prodajati po prejšnjih nizkih cenah. O metodah in trikih, ki so jih Japoneci v trgovini uporabljali in jih deloma še uporabljajo, je »Trgovski Tovariš« že obširno poročal.

Japoneci, ki so se vsepovsod razlezli, ki vedno fotografirajo in posnamejo vse, kar so v Evropi zase koristnega videli, so nam vsem znani. Ne poznamo pa političnih in gospodarskih razmer Japonske, razen če smo bili sami tam ali pa če smo posvetili Japonski globok smotren študij. Zato nam zelo prav pride knjiga, ki je pravkar izšla v založbi Scientia d. d. v Zürichu in ima naslov »Hiša Mitzui«. Spisal jo je Amerikanec Oland D. Russell; založba je oskrbela nemško prevedbo. Knjiga nam odpre živ vpogled v potek politike in gospodarstva daljne otočne države.

Mitzui so merodajni med japonskimi industrijskimi in finančnimi kralji. Svoje pokolenje izvajajo od bogov, njih usoda in porast sta bili skoz vse čase ozko povezani z usodo in porastjo Japonske. Danes so nosilci gigantskega visokokapitalističnega rodbinskega trusta, čigar številna podjetja obvladajo japonsko finančno in bistven del japonske zunanje trgovine, čigar ladje plovejo po vseh morjih in ki je vodilen v gradbi ladij, v rudarstvu, strojni industriji, tekstilni industriji itd. Mitzui imajo lastno družinsko ustavo, koje določila spoštujejo člani družine kot svete pravne zakone. Ta ustava daje družini organizatorično zgradbo, ki vsekakor odgovarja državnim zgradbam. Z železno strogostjo vladajoči družinski svet odloča po pravilih ustave o vseh osebnih zade-

vah družinskih članov, kot so to poroke, dediščine, adoptiranja, ja celo njih družinske razmere in njih zasebni denar. V družinski ustavi, koje vsebina je zunanjemu svetu deloma neznana, so vsebovana načela, po katerih se vodijo in upravljajo široko razpredena podjetja rodbinskega trusta, kako se imenujejo njih direktorji in kakšne so njih naloge in dolžnosti.

Russellov opis o postanku te posebnovrstne družine nas vodi nazaj v srednji vek. Tako na primer izvemo, kako je vnuk velikega mongolskega kana Temudžina ali Džingiskana, iz zgodovine Marka Polo nam znani Kublaj-kan, poslal močno brodovje proti cvetoči otočni državi in kako je nameravana invazija ob odločnem odporu otočanov sramotno propadla. — Film o Kublaj-kanu in Marku Polo smo videli tudi v Ljubljani. — Dalje izvemo, kako je prišlo do onega zgodovinsko zanimivega dogodka, ki je pred zunanjim svetom označen kot »zaprtje Japonske«. Japonska je bila proti zunanjemu svetu zaprta od leta 1542. do leta 1853. Ko so Japonci od nekega evropskega kapitana izvedeli, po kakšnih metodah so zapadni imperiji osvojili cele kontinente, kako so najprvo pošiljali tja oglednike — nekakšna sedanja peta kolona — jim sledile armade, tedaj je japonski vladar prepovedal vsem tujcem dostop na Japonsko, in Japonci sami niso smeli otokov zapustiti, sicer jih je čakala smrtna kazen.

V tej dobi odtujenosti napram zunanjemu svetu so položili Mitzui temelje za svojo gospodarsko moč. Prvotno so pripadali družabnemu sloju plemstva meča, a so igrali tam le borno vlogo, ker v razgibanih plemenskih bojih niso imeli posebne sreče. Zato so stopili odločno globoko dol na mnogo nižjo družabno stopnjo trgovskega stanu. V Jedu (sedanjem Tokiu) so osnovali trgovino z obleko, kateri so priključili pozneje menjalnico, in od tu ven so v fantastičnem zaletu postali prvi bankirji Japonske. Baje so bili oni prvi, ki so na Japonskem uvedli nobenega mešetarjenja dopuščajoče »trdne ali stalne cene«. Že zgodaj so se znali posluževati trgovskega knjigovodstva; poročajo nam o originalnih zgodbah, ki pričajo o izrazito razvitem čutu Mitzuijev za reklamo. Ko so okoli srede preteklega stoletja dosegli že veliko gospodarsko moč, so se že kmalu postavili za ona politična stremljenja, ki so po prihodu ameriških vojniških ladij pred japonsko obalo dovedla do zopetnega odprtja Japonske in slednjič do odstranitve fevdalnega gospostva šogunov iz rodbine Tokugava; ta odstranitev je dovedla do vpostave mikadove posvetne moči in do parlamentarizma.

Z jasnim pogledom so spoznali Mitzui mnogo obetajoče možnosti, ki so se jim nudile z obnovitvijo zunanje trgovine in s prihodom zapadnega liberalnega duha na Japonsko. Že od začetka dalje so pošiljali svoje lastne ljudi v Evropo in Ameriko, da so študirali tam zapadne metode moderne industrije in finance. Od nekdanj že so se znali posluževati pomoči posebno zmognih mož in dobrih zvez z vlado. Njih posebnovrstni dvig do bogastva in moči je bil zato tudi v prvi vrsti delo cele vrste sijajnih generalnih direktorjev njih podjetij. Citiramo avtorja: »Odkrito gledamo tukaj v skrivnost presenetljivo konsekventnega razvoja Mitzuijev. Morebiti je bil to primer, gotovo, ali zdelo se je, kot da bi bil kdo že prej ves načrt kar najbolj natančno narisal. Razvoj se je vršil na sledeči način: Minomura je rešil Mitzuije iz kaosa, ki je sledil padcu

šogunske dinastije Tokugava (šogun je približno isto kot je danes Mussolini v Italiji), in je družinsko organizacijo pretvoril v kupčijsko organizacijo. Nakamigava je pretvoril organizacijo v industrijsko podjetje in je otvoril nova pota bančne politike in glavninskih investicij. Ma z u d a , trgovec, ki je slednjič izgradil zunanjo trgovino trdkel! Ta potek ne kaže nobenega kolebanja. Nad zadnjima dvema etapama te poti je stal kot svetilnik povsod pričujoči In o u j e , več kot četrto stoletja Mitzuijev zaupnik v vladi. In ko je bil ves aparat izgrajen, tedaj se je pojavil Takuma Dan, rudarski strokovnjak in esteta, ki je kot dovršen organist zavzel prostor pred orglami in je z vsemi registri igral finančno simfonijo.«

Mitzui Gomei Kaisa (delniška družba Mitzui) je danes vrhna družba, glavni stan in živčni sistem vseh podjetij koncerna. Njena glavnica se ceni na več kot 300 milijonov jenov. 1 jen v zlatu je pol zlatega dolarja. Delničarji so načelniki enajsterih glavnih vej družine. Gomei Kaisa kontrolira direktno šest glavnih podjetij: 1. banko Mitzui z glavnico 60 milijonov jenov; 2. busan (trgovsko družbo) Mitzui z glavnico 150 milijonov jenov, ki zopet sama kontrolira 27 družb z glavnico 215 milijonov jenov; 3. rudniško družbo Mitzui z glavnico 81,500.000 jenov; 4. silosovo družbo Tošin z glavnico 12,500.000 jenov; 5. holdinško družbo Mitzui z glavnico 7,500.000 jenov in 6. življenjsko zavarovalnico Mitzui z glavnico 500.000 jenov. Poleg tega kontrolira Mitzui direktno ali indirektno mnogo podružnic teh družb. Omenimo na primer strojne tovarne Šibaura, japonske jeklarne, velike tekstilne obrate Kanegafuči — tudi o teh je »Trg. Tov.« že poročal — premogovno in plovno družbo Hokkaido itd.

A nad to ogromno visokokapitalistično finančno tvorbo visijo tudi oblaki. Russell poroča o presenetljivih dobičkih, ki jih je v preteklih letih imela večina teh podjetij, v prvi vrsti trgovska družba. Omogočeni so bili ti dobički z brezobzirnim zagonom, ki zagrabljiva povsod na svetu vse kraje, od katerih se more kaj dobiti, v svojo korist in ki slednjič izkorišča v velikem merilu delavce in neštete majhne podjetnike lastne dežele, živeče skrajno skromno življenje. Javno nezaupanje trajno ni moglo ostati prikrito. Velike podkupovalne aфере, ki so bile v zvezi z angleškimi in ameriškimi udeležbami oboroževalne industrije, so ameriško in japonsko javnost zelo zanimale. Ko je bil po angleškem funtu tudi jen podvrednoten, ne v zadnji vrsti s sodelovanjem Mitzuijevega koncerna, so veliki dolarski nakupi z ogromnimi valutnimi dobički vzbudili zanimanje ne samo trgovskih krogov, temveč vsega občinstva vobče. In slednjič je bil Mitzuijev trust s tem, da je proklamiral »japonsko poklicanje« z imperialistično ekspanzijo, soudeležen pri začetku nekega razvoja, ki bi mu utegnil postati usoden. Mitzui so pospeševali vojaške nastope v Mandžuriji in na Kitajskem in so s tem podpirali vojaško stranko, ki je potegnila Japonsko v nedogledno kitajsko pustolovščino. Politični atentati so povzročili presenetljive spremembe in so pripomogli fašistični struji do zmage; ta struja ljubimka na nevaren način s socialnopolitičnimi eksperimenti po evropskem vzorcu. S tem so Mitzui sprožili plaz, čigar poteka ne morejo nič več obvladovati in ki bi se znal končati nekega dne s podržavljenjem njih visokokapitalistične finančne gradbe.

Russellova knjiga nam odpira velezanimive vpoglede v japonsko politično in gospodarsko življenje. Ker se zdi, da se kitajska pustolovščina

za Japonce res ne bo dobro končala, bi konec te afere pomenil obenem tudi konec udejstvovanja koncerna Mitzui. Človek ima nekakšen čuden občutek, če vidi, kako more kakšna nepremišljenost napraviti konec vztrajnemu, seveda vsa mogoča sredstva uporabljajočemu delu več stoletij. Pa je povsod tako, in zgodovina starega kontinenta nam nudi mnogo zgledov za to zgodovinsko dejstvo.

STRELNO OROŽJE PREJŠNJIH VEKOV

Danes, ko streljamo preko morskih prelivov in so nam pokazali top, ki pošilja svoje izstrelke 120 kilometrov daleč, nas mora pač zanimati, s kakšnimi strelnimi sredstvi so si pomagali naši predniki. Že pri Olimpijskih igrah beremo, da so metali kopje; moralo je pa pač biti lažje kot je sedanje, ker so dosegli z njim samo 25 metrov, dočim se bližamo mi 80 metrom. Pračarji so dosegli povprečno 80 metrov; najboljši med njimi, ki so jih povsod iskali, so bili z otočja Balearov in so dosegli njih meti 100 metrov. Z lokom, ki je bil običajno strelsko orožje srednjega veka, bi pognal puščico 80 do 100 metrov daleč, dočim je dosegel samostrel dolžino 100 do 110 metrov. Stara puška, ki smo jo morali nasloniti na rogovilo, ni nesla dlje kot 150 metrov, slovita mušketa samo do 180 metrov, pa si bil zraven še v veliki nevarnosti, ker je bil protisunek izredno močen. Slednjič so izgotovili puško, ki je nesla 250 metrov daleč, in s to puško so se zadovoljili skozi zelo dolgo dobo. Pozneje nam je bilo vse to prepočasno in premalo daleč noseče in smo prišli na sedanje morilno orožje, s katerim našega sočloveka veliko hitreje in sigurneje spravimo na oni svet, pa naj bo še tako daleč od nas.

T O I N O N O

Trgovski koledar 1941. Naš trgovski žepni koledarček, ki stopa že v svoje 27. leto in ga je izdalo naše Trgovsko društvo Merkur za Slovenijo v Ljubljani sredi novembra, je prav lepo in smotno zopet uredil g. Fr. Zelenik.

Zanimiva in koristna vsebina je razvidna že iz abecedno urejenega kazala, ki ga podajamo v naslednjem:

Alkohol: tabela za razredčenje; **blagajniška knjiga;** **davki:** pridobnina, fond narodne odbrane, **uslužbeni davek;** **kava;** **klet:** red in snaga; **knjigovodstvo;** **kolkovanje odjemalnih knjižic,** **poslovnih knjig,** **trgovskih računov;** **legitimacije nameščencev;** **manufakturna stroka:** **tkanine;** **nasveti razni;** **obresti:** računanje obresti, obresti od obresti; **odstotni račun na Angleškem;** **poslovne**

knjige: katere knjige se morajo voditi, kdo mora voditi knjige; **poštna tarifa;** **prazniki:** cerkveni in državni; **takse:** kupne pogodbe, najemne pogodbe, za nakaznice, na položnice; **trgovsko pismo;** **zavarovanje pokojninsko;** **razno:** epinit, kako se vsedem, navodila šefu, pazi na zdravje, ravnanje s praznimi sodi, za trgovske sotrudnice, števnne mere, tabela za izračunanje dni vljudnost doma, za gospodinjstvo.

Mislimo, da bo za marsikoga eno ali drugo poglavje zanimivo ali koristno in le želimo, da bi naš koledarček prav s pridom uporabljali vsi naši člani, tovariši in prijatelji, ki so ga prejeli. Pri tej priliki pa tudi vse, ki so prejeli ta koledarček prav prijazno pozivamo, da ga obdrže in poravnajo kupnino ter tako podpro izdajatelja pri njegovem lepem in plemenitem delu.

Naša industrija in inozemski kapital v Jugoslaviji

Nedavno je izšla brošura z naslovom: »Nekoliko riječi o industrijskim poduzećima s inostranim kapitalom u Jugoslaviji«. Spisal jo je Čedomir M. Joksimović, tekstilni strokovnjak in sotrudnik »Privrednog pregleda«. Zanimivo je geslo, s katerim se razprava pričinja: »Nije nikom krivo, što država dobi malo, nego što se mnogo više inostranstvu dalo!« — V brošuri je zbran skupni material o zaslužku in obdavčenju posameznih industrijskih podjetij v Jugoslaviji, ki delajo z inozemsko glavnico, to je o onih činiteljih in postopkih inozemske glavnice, ki izživajo v zadnjem času kritiko vseh prijateljev našega narodnega gospodarstva. V brošuri so po vrsti sestavljene tabele s konkretnimi podatki o desetletnem zaslužku in obdavčenju teh podjetij, navedena je pa v brošuri tudi analiza bilanc teh podjetij, v prvi vrsti rudarskih. Na koncu je tudi seznam desetletnega zaslužka in obdavčenja podjetij, ki delajo z domačo glavnico.

Brošura je zelo zanimiva, bogata na podatkih in nudi temelje za stvarno proučevanje predmeta, s katerim se bavi. Interesenti bodo našli v brošuri marsikakšno novost, ki je niso pričakovali.

Veliko gradilnico ladij bodo v najkrajšem času pričeli graditi v Beogradu. Potreba po taki gradilnici je zelo velika, saj ni ob vsem teku Donave, Save i. dr. nobene ladijske gradilnice, ki bi mogla kriti vse zadevne potrebe obdonavskega ozemlja. Osnovala se je družba, v kateri so naši najmočnejši in najsolidnejši denarni zavodi in ustanove. Pričakujejo, da pri nabavi potrebnega materiala ne bo nobenih težkoč. Za gradbo potrebnega lesa imamo dovolj doma, stroje in aparate bomo uvozili iz Nemčije itd. Vse ladje, ki bodo izdelane v novi ladjedelnici, bodo namenjene izključno le rečni plovbi in nikakor ne morskimi; kajti če bi izdelovali tudi takšne ladje, bi bile s tem hudo prizadete naše primorske ladjedelnice, kar se pa nikakor ne sme zgoditi.

Jugoslavenski tekstilni vjesnik

prinaša v svoji zadnji številki obsežna izvajanja strokovnjaka inž. dr. Perla o stanični volni. Ravno danes, ko si Jugoslavija potom dogovorov z Nemčijo in Italijo ustvarja temelje za močnejše nakupe te novodobne tekstilije, moremo

tem izvajanjem slediti s tem večjo pozornostjo. Tudi vprašanje lastnih industrijskih naprav za produkcijo stanične volne v Jugoslaviji ni več samo domisljija. Dalje dobimo v vestniku zanimive razprave o vprašanjih bodočega mednarodnega gospodarskega in prometnega oblikovanja, razprave o napredujoči tekstilni osamosvojitvi Jugovzhodne Evrope, članke o vprašanjih oblikovanja cen in produkcijskega dviga, zanimiv članek o Sudetskih deželah kot starih industrijskih deželah, mnogo strokovno-tehničnega materiala in druge podatke iz tekstilne industrije.

Centralni zavod za delavsko zavarovanje v Zagrebu je priobčil pred kratkim številke za september in razberemo iz njih, da je zavarovanih že nad 787 tisoč delavcev, med njimi nad 585.000 moških in nad 202.000 ženskih. Napram letošnjemu avgustu je število zavarovancev naraslo za 21.000, napram lanskemu septembru za 56.000. V dravski banovini je znašalo število zavarovanih skoraj 125.000, od tega 84.000 moških in 21.000 žensk.

Obtok bankovcev v Jugoslaviji se je dvignil nad 16 milijard dinarjev, kritno razmerje znaša nekaj nad eno četrtno.

Tudi v Sarajevu so sklenili ustanoviti prehranjevalni zavod. Zastopniki občine so se podali v Beograd glede dovolitve vlade za potrebno aprovizacijsko posojilo.

Jugoslavija in Ogrska sta sklenili pred kratkim kompenzacijski dogovor, v kojega okviru bo dobavila Ogrska Jugoslaviji v zamenjavo za važne surovine 5000 vagonov soli.

Izložba dubrovnškega pomorstva skozi vsa stoletja se organizira sedaj v Dubrovniku. Pobudo za otvoritev te izložbe je dalo društvo »Duh«; osnovanih je več odborov, ki delajo na tem, da bo izložba na višini.

Cela vrsta naših parobrodskih prog je ustavljena, kar je posledica vojne med Grčijo in Italijo ter vojnega položaja v vsem Sredozemskem morju vobče.

Glede izgraditve cest in potov v Hrvatski banovini, s katerimi naj bi bilo izpopolnjeno sedanje cestno omrežje, se je vršila v industrijski zbornici v Splitu posebna konferenca, ki je ugotovila, da bi bilo za to potrebnih okoli 3 milijarde dinarjev.

»Time d. d.« v Zagrebu se imenuje nova delniška družba, ki se peča z izvozom in uvozom strojev, tehniških aparatov, kemikalij, deželnih produktov, polfabrikatov, surovin, rud, kovin, ži-vine itd.

Sladkorne pese v Jugoslaviji so pridelali letos okoli 100.000 vagonov, iz koje množine bodo producirali okoli 15.000 vagonov sladkorja. Kvaliteta letošnje pese je dobra, kvantiteta je sicer pod povprečnostjo, vendar bo pa zadoštovala za domačo porabo.

Na Sušaku so ustanovili zvezo za izvoz lesa, ki ji pripadajo lastniki žag, trgovci z lesom ter producenti in strokovni izvozniki.

Skupni promet na jugoslovanskih borzah je znašal v preteklem letu 4105 milijonov din proti 2070, 3108, 3878 in 4006 milijonov v letih 1935., 1936., 1937. in 1938.

Med Jadranom in Črnim morjem hočejo zgraditi veliko mednarodno prometno cesto in so ustanovili že zadevno družbo. Cesto bo gradil znani italijanski cestni graditelj Puricelli.

Turčija hoče svinec dobavljati odslej naprej v lastnih rudnikih, zlasti svinca za cevi.

Vprašanje položitve kabla med Mariborom in Beogradom je postalo zopet aktualno. Strokovni krogi pravijo, da za izvedbo te naprave ni nobenih težav, ker ima Jugoslavija dosti bakra in svinca doma.

»Beograd d. d.« se imenuje nova plovna družba, ustanovljena v Beogradu z začetno glavnico 1.500.000 din, 1500 delnic po 1000 din.

V Slavonskem Brodu bodo povečali kolodvor in so se zadevna dela že pričela. Položili bodo tudi več novih tirov in prehode za pešce.

V banovini Hrvatski obstoji veliko povpraševanje po posestvih in je svet tam v zadnjem času dosegel izredne cene, posebno v Slavoniji. Povpraševanje po hišah je slabše, ker so cene za stanovanja trdno določene in jih ni mogoče zvišati. Cene za svet so se dvignile od preteklega leta za 100 odstotkov.

Srbske poljedelske zadruge za Bosno in Hercegovino s sedežem v Sarajevu štejejo 11.000 članov in znaša njih premoženje ca 25 mil. din.

Plovna družba »Oceanija« v Beogradu je zvišala delniško glavnico od 30 na 60 milijonov.

Delovni trg v Jugoslaviji zaznamuje v letu 1935. povprečno 564.000 zavarovancev, nato 616.000, 680.000, 715.000 in lani 721.000. Letošnje številke so še višje kot lanske, kar pripisujejo močni stavbeni delavnosti in zaposlenosti v več vrstah industrije, kojih produkcija je danes posebno važna, kot na primer produkcija železa in jekla na državni račun itd.

»Jugopetrol d. d.« v Beogradu je zvišala delniško glavnico na 25 milijonov dinarjev.

Male tkalnice v Južni Srbiji so se združile v zvezo. Sedež zveze je Skoplje. Čutijo se prizadete zlasti zato, ker se jim dodeljuje premalo preje, in so se tozadevno zastopniki zveze zglasili že pri trgovinskem ministru.

Topilnico soli bodo zgradili v Kreki pri Tuzli v Bosni. Obenem bodo zgradili tudi skladišča za sol.

Mariborska tekstilna industrija se je pričela preurejati na umetna prediva, ker primanjkuje naravnih surovin. Zlasti se bo znatno povečala industrija umetne svile.

Sladkorna tovarna v Petrovgradu je prenesla svoj sedež iz Petrovgrada v Beograd.

Beogradska električna centrala je v švicarskih rokah in se pogaja beogradska občina sedaj s Švicarji, da bi to centralo odkupila, kar je že davno njen namen.

Hipotekarna banka je dovolila v zadnjih dveh sejah 104 posojila v znesku nad 62 mil. din.

Na tehniški fakulteti v Beogradu bodo s pričetkom šolskega leta 1941. do 1942. otvorili poseben topilniško-rudarski odsek; tako je sklenil profesorski zbor fakultete.

Zagrebski »Economist«, mesečnik za gospodarska in socialna sodobna vprašanja, prinaša v svojem zadnjem zvezku doneske o reorganizaciji Državne Hipotekarne banke, o produkciji maščob in olja v Jugoslaviji, o gospodarskem delovanju znanega narodnega gospodarja dr. Jos. Schumpetra, o kontinentalnem in angleškem liberalizmu, o vprašanju bančne zaštite, o občinskih financah, o tečaju nemške marke, dalje konjunktorna poročila, pregled knjig in obča poročila. Torej zelo bogata vsebina.

Zvezi nabavljalnih zadrug državnih uradnikov je dovoljen kredit v znesku 50 mil. din po 4%.

Zagrebski velesejem bo imel v prihodnjem letu tri prireditve: od 26. aprila do 5. maja 35. specialni mednarodni sejem z 18. salonom avtomobilov ter posebna sejna poljedelstva in turizma; 30. avg. do 8. sept. 36. veliki mednarodni vzorčni sejem (razen avtomobilov); od 29. nov. do 2. dec. zimska razstava perutnine, kuncev, golobov in ptic pevk.

Državne tovarne svile v Vojvodini delajo po uradnih podatkih s polno kapaciteto in so z naročili tako preobložene, da dolgo časa ne bodo mogle

prevzeti nobenih novih naročil. Privil. društvo za svilo v Novem Sadu je že odkupilo svilene kokone v severnih krajih Vojvodine. Odkupljenih je že okoli 120.000 kg kokonov za vsoto 3.500.000 dinarjev.

Komiža (otok Vis) dobi avtomatsko telefonsko centralo, ki bo priključena na centralo v mestu Vis in preko Visa na centralo v Splitu.

Dalmatinske tovarne za konzerviranje rib so konservirale letos komaj 30 odstotkov normalne količine. Vzrok je pomanjkanje materiala za konzervne škatlice, pomanjkanje surovin za konzerviranje in pa slab ribji lov. V letu 1940. je bilo eksportiranih v inozemstvo kaj malo rib. Za leto 1941. so izgledi tudi zelo slabi. Težko bo dobiti surovin za izdelavo škatlic, a otežkočena bo tudi nabava finejšega olja, tako da obstoji nevarnost, da bodo morali lastniki tovarn delo popolnoma ustaviti. Sedaj dobivajo posamezne tovarne še nekaj surovin iz Amerike in prav malo iz Nemčije, a vse kaže, da bodo tudi ti viri usahnil.

Načrt proračuna mesta Zagreb znaša 391'5 mil. din. Ta načrt je največji od vseh dosedanjih načrtov, a reči se mora obenem, da so bili prej tudi časi drugačni. Brez podjetij znaša proračun 212'4 mil. din, kar je za 56 milijonov dinarjev več kot lani.

Proračun mesta Varaždin je s 14 milijoni 380.000 din za 1.481.000 din večji kot lani.

V Boki Kotorski so začele vse vrste školjk naglo propadati; iskali so vzrokov, pa jih niso mogli dobiti. Sedaj so začeli z umetnim gojenjem školjk in so dosedANJI uspehi zadovoljivi.

Davčni koledar za davčne obveznike za leto 1941. je izdal »Financijski glasnik«, informacijski list za finančno zakonodajo, Beograd, Avalska ulica 6. Sedanji 3. izdaja tega koledarja obsega 352 strani in dobimo v njej vse, kar nam je o davkih treba vedeti.

Hrvatska banovina ima 50.000 samostojnih obrtnikov z lastnimi delavnicami, ki predstavljajo okoli 100 najrazličnejših strok.

»Hrvatski pekar« se imenuje nedavno ustanovljena nabavljalna zadruga. Namen ji je, da zalaga zagrebške in okoliške peke s potrebnim blagom.

Tujcev v Zagrebu je v zadnjem času manj kot jih je bilo prej, kar se opaža pač tudi drugod. Leta 1939. je znašalo število tujcev, ki so v Zagrebu prenočevali, 28.500, letos v prvih devetih mesecih 10.500. Lani je bilo razmerje do-

mačih prenočevalcev do tujih 60 proti 40, letos pa 80 proti 20. Potrebe zagrebskega turističnega odseka za leto 1940. so označene s 500.000 dinarji, lani je prejel ta odsek 942.000 dinarjev.

Državna Hipotekarna banka je izkazala 30. novembra t. l. skupno bilanco 27.257 milijonov dinarjev.

V Dingač-Boraku na polotoku Pelješcu bodo popravili pristanišče, da se bo mogel promet po morju nemoteno vršiti. Nad pristaniščem so najboljši vinogradi Pelješca in tam je doma tudi znameniti dingač.

»Prve srpske parne pivare Djordje Vajfert« d. d. v Beogradu so imele dne 5. t. m. glavno skupščino. Od skupnih stroškov v znesku 39'9 milij. dinarjev odpade na trošarino 16'7 milij. din, na davke 4 milij. din itd., na vse državne dajatve 22'4 milij. din. Toliko davčnih dajatev pride torej od enega samega pivovarniškega podjetja.

Tovarna vagonov v Sl. Brodu je dobila zopet veliko naročilo. Gre za 15 lokomotiv. Potrebni material bo prišel iz Nemčije.

Nova družba za rečno plovbo je bila ustanovljena v Beogradu. Imenuje se »Brodarstvo Sava a. d.«, delniška glavica znaša 5 milijonov din. Družba se bo pečala s prevozom blaga in potnikov, z eksploatacijo vseh vrst plovnih predmetov itd. ter bo sodelovala z družbami, ki se bavijo s plovbo.

Uvoz knjig v Jugoslavijo je bil v letih 1933. do 1938. sledeči: leta 1933. 5.730.000 din, leta 1934. 8.020.000 din, leta 1935. 8.079.000 din, leta 1936. 10 milij. 208.000 din, leta 1937. 10.129.000, leta 1938. 7.392.000 din. Če vzamemo za leto 1933. indeks 100, znašajo indeksi za naslednja leta 140, 140, 179, 172 in 129. Največ knjig smo uvozili iz Nemčije in znaša njen delež v navedenih letih 63, 70, 68, 59, 72 in 59 odstotkov. Mnogo zaprek pri uvozu knjig delajo devizni predpisi.

Vrbaska banovina bo dobila svojo lastno banovinsko hranilnico, ki jo smatrajo kot važno potrebo gospodarstvenega življenja v Bosni.

»Jadransko brodogradilište« v Splitu je moralo v zadnjem času vsled pomanjkanja dela odpustiti mnogo delavcev in skrajšati delovni čas na sedem ur. Sedaj je dobilo nova naročila in je pričelo delati zopet z osmimi dnevnimi urami.

Splitska industrija cementa je napravila s Holandijo lep zaključek. Gre za 10.000 vagonov cementa, ki jih bodo takoj odpravili.

Turčija in Balkan

Za turško gospodarsko politiko je značilna omejitev uvoza in izgradba samopreskrbe v prvi vrsti po napredujoči industrializaciji. Ta razvoj je seveda mnogo trpel po motnjah, ki so jih povzročili v turški zunanji trgovini vojni dogodki. Posebne važnosti za Turčijo je med drugim znatno naraščanje blagovnega prometa z balkanskimi deželami, ki so stopile v zadnjem času na čelo turškega uvoza. V prvi vrsti je šlo za pošiljke romunskega petroleja, kar bo sedaj seveda skoraj gotovo odpadlo. A balkanske dežele dobavljajo Turčiji tudi več vrst industrijskega blaga, med njimi Romunija in Jugoslavija male stroje in orodje, Bolgarija papir in papirno blago. Trgovina z Italijo je popolnoma zastala in ima Turčija le še prejšnje italijanske dobave med njimi v prvi vrsti optične industrijske izdelke in avtomobile.

O Albaniji,

ki je sedaj v ospredju zanimanja, je priobčil »Trgovski tovariš« med drugim tudi daljši članek v št. 3—4 leta 1939. S prav majhnimi izjemami, se od tedaj ni nič spremenilo in bo članek lahko služil našim bralcem v pregledno informacijo. V članku so tudi podatki o produkciji petroleja in vidimo, da producira Albanija le težke vrste, ki niso pripravne za predelovanje v bencin.

Ceste v Albaniji

Ko je Italija lani zasedla Albanijo, je imela le-ta 2500 km dolgo cestno omrežje, od katerega je bilo samo 500 km za zasebni promet pripravnih. Nadaljnjih 500 km je bilo neuporabnih, 1500 km je bilo pa zgrajenih med svetovno vojsko in so imele te ceste samo vojaško-strateško vrednost. Italijanske cestnogradbene družbe so že od leta 1925. dalje izvršile v Albaniji več cestnih zgradb, in sicer v dolžini 275 km. Lani v aprilu je bila pa ustanovljena »ASA« (Azienda Strade Albania), z namenom, da se gradba cest vrši sistematično iz neke centrale ven. Program je bil zelo obsežen. Od tedaj do danes je bilo ob zaposlitvi ca. 17.000 delavcev popolnoma zgrajenih in asfaltiranih 308 km cest; nadaljnjih 217 km je dograjenih, a še ne asfaltiranih. V teku teh gradb je bilo 649 starih mostov ojačenih in popravljenih, 947 majhnih mostov na novo zgrajenih in 9 velikih mostov dogotovljenih. Gradijo pa še 20 novih mostov.

V načrtu je izgradba omrežja v dolžini 1300 km; velike ceste imajo predvideno širino 8 m, od tega 6 m asfaltiranih ali bituminiranih. Kar se tiče gradbe cest, vemo vsi, da so Italijani v tem oziru razred zase. Omenimo naj le veliko cesto Littoranea, ki se vije ob vsej libijski obali Sredozemskega morja tik ob morju 1822 km daleč.

Pogozdovanje in izsuševanje Turčije

Turčija razpolaga z razmeroma majhno gozdno površino. Stejemo 1.400.000 hektarov gozda, kar ni več kot 12,2% njene površine, dočim znaša gozdna površina v Jugoslaviji nad 30 odstotkov vse površine. Zato so že iz razlogov ljudskega zdravja in da varujejo obstoječi gozd, pričeli z zopetnim pogozdovanjem. Turški gozdni zakon predpisuje, da morajo vse vasi, ki še niso obdane od drevja, napraviti drevesnice v obsegu najmanj 5 ha. Ta zakon je dovedel v zadnjih letih do znatnih uspehov. Ankara, Sivas, Izmir, Tarzus in druga mesta imajo že precej obsežne drevesnice v obsegu ca 15 do 25 ha, dočim zavzema drevesnica mesta Eskişehir celo 200 ha. Drevesnice v Ankari morejo oddati danes zasebnikom že okoli 200.000 steblik vseh vrst na leto. Tudi z izsuševanjem močvirnih krajev so energično pričeli. Samó v provinci Tarzus so izsušili že okoli 500 ha zemlje in so nasadili tam evkaliptova drevesa. Mnoge zasebne osebe so pričele po vsej Turčiji saditi evkaliptove steblike, ki zelo hitro rastejo in pripomorejo k izboljšanju podnebja. Pri teh prizadevanjih so drevesnice seveda tudi dobre izdelavke. Z evkaliptom so izsušili na primer tudi znana Pontinska močvirja pri Rimu in pa vse ozemlje, po katerem pelje Panamski prekop; evkalipt je velik dobitnik.

Vse evropske borze so zopet otvorjene; omenimo ponovno otvoritev borz v Oslu, Kopenhagenu, Amsterdamu, Bruslju, Parizu, Pragi in na Dunaju.

Veliki dve romunski petrolejski družbi »Astra Romana« in »Steana Romana« se bosta fuzionirali. Prva je bila doslej v rokah koncerna Shell, druga pa v rokah francoskih in angleških kapitalistov.

Romunija je izgubila od svojega gozdnega areala, ki je znašal 22 odstotkov njenega prejšnjega obsega, izredno veliko. Prej je imela 6.300.000 hektarov gozdne površine, pa je morala dati Ogrski 2.100.000 ha, Rusiji 300.000 in Bol-

gariji 100.000 ha, skupaj 2.500.000 ha, tako da ji preostane samo še 3.800.000 hektarov gozdne površine. Z gozdom pokriti svet na sedanji zmanjšani površini znaša 20 odstotkov, ker znaša površina Romunije sedaj samo še 189.000 kvadratnih kilometrov. More se zgoditi, da bo Romunija izločena kot dežela lesnega izvoza. Pred odstopom njenega ozemlja je izvozila Romunija 408 odstotkov lesa po Sredozemskem morju, 3 odstotke po Donavi in 562 odstotkov po železnici. Zaradi sedanje nemožnosti izvoza po Sredozemskem morju prideta danes v poštev samo še poti po Donavi in po železnici, če bo sploh še kaj lesa preostalo za izvoz. Prej je bila Romunija naš največji izvozni konkurent, zlasti kar se tiče dobav za dežele ob Sredozemskem morju. Sedaj je vse to izgubljeno.

V Bolgariji je bilo na koncu preteklega leta 1335 delniških družb z glavnico 4908 milijonov levov. Udeležba italijanske glavnice je znašala 273,5 milijonov levov, udeležba ameriške glavnice 219,8 in nemške 183,2 mil. levov.

Sladkorno produkcijo Nemčije v tekočem letu cenijo na ca 4 milijone ton, z Avstrijo, Češkoslovaško in Poljsko skupaj pa na ca 5 milijonov ton; s temi številkami je sedaj Nemčija največji sladkorni producent sveta. Produkcija Rusije se giblje med 2,5 in 3 mil. ton, produkcija Jave znaša ca 1.500.000 ton, a je dosegla že 4 milijone ton. Kuba, največja svetovna producentinja trsnega sladkorja, je imela v zadnji kampanji produkcijo 2.800.000 ton. Enkrat prej je dosegla že 5 milijonov ton, a je tej produkciji sledil polom, ki je imel težke posledice. V zadnjih letih Java in Kuba sploh nista smeli toliko producirati kot prej, ker jima je to prepovedoval znani Chadbournev načrt. Po polomu na Kubi so prevzele vodstvo v svetovni sladkorni produkciji Zedinjene države, kojih kapaciteta se ceni na 4 milijone ton in je skoraj v celoti izrabljena. Sedaj je stopila na prvo mesto v produkciji sladkorja Nemčija, seveda le, če ji prištejemo tudi Avstrijo, Češkoslovaško in Poljsko. Zanimivo je, da je pričela pridelovati sladkorno peso tudi Velika Britanija in da krije sedaj s svojo lastno produkcijo že četrtno svoje ogromne sladkorne porabe.

Glede obnove Finske je bila izdana sledeča resolucija: 1. Pri obnovi Finske morajo sodelovati vsi ljudski sloji, ker en stan sam ne more premestiti sedanjih težkoč. 2. Finski morski plovbi se mora posvetiti največja pozornost.

3. Podpreti se mora razvoj male industrije. 4. Največjega pomena za finski narod je razvoj poljedelstva.

Pomen Soluna označa francoski list »L'effort« takole: Solun je edino pristanišče, ki omogoča normalen promet med balkanskimi državami in prekomorjem; nobeno balkansko pristanišče ne razpolaga s tako dobrimi in neposrednimi zvezami kot Solun. Z Atenami je zvezan po železnici in po zračni prometni črti, ravno tako z Jugoslavijo, z Albanijo je zvezan po železnici in tudi v Bolgarijo vodi železnica. Važna je nadalje železniška zveza s Carigradom. Kdor obvlada Solun, obvlada obenem eno najvažnejših prometnih središč Balkana. Kdor obvlada Solun, obvlada tudi eno od cest, ki vodijo v Indijo.

O rudnikih niklja v Petsamo (najsevernejša Finska) smo že pisali. Sedaj se je obrnila ruska vlada na finsko vlado s prošnjo, naj prenese britanske interese v teh rudnikih na Rusijo. Finska vlada pravi, da bi bil London najbrž pripravljen za izvedbo te transakcije, seveda s pridržkom, da angleški delničarji ne utrpijo nobene škode.

Nova trgovinska pogodba med Veliko Britanijo in Španijo je bila po uradnih objavah sklenjena brez političnih obvez. Za Španijo je ta gospodarski dogovor največjega pomena, ker more svojo imovino v Londonu uporabljati v deželah funtovega tečaja brez vsake omejitve. Mislijo, da je Španija navezana na gotove vrste importa, ki bi ga Velika Britanija mogla preprečiti. Sklenitev trgovske pogodbe se je izvršila na osebno željo generala Franka.

V Madridu so ustanovili pred kratkim Španski kovinski sindikat, ki obsega vso špansko kovinsko industrijo. Vidi se, da gre španska vlada smotreno po poti sindikalizma.

V turški Trakiji so napravili poskuse s kulturo bombaža in so se le-ti tako dobro obnesli, da bodo drugo leto kulturni bombažni areal izdatno povečali.

Zopetna pogozditev Španije zelo dobro napreduje. Samo za baskijske province so nakupili dva milijona mehkanskih smrek in jih bodo v bodočem letu kupili še en milijon.

Predelovalnica koruze v Beslanovu (Kavkazija) se peča že več let z izdelovanjem sladkorja iz koruze. Dosedanja zaključki so pokazali, da se okus koruznega sladkorja prav nič ne razlikuje od okusa pesnega sladkorja. Posrečilo se je tudi pospešiti kristalizacijo koruznega sladkorja. Odpadki te produkcije se morejo uporabiti pri izdelovanju usnja.

Finska je dežela lesa, o čemer smo v »Trg. tovarišu« že opetovano govorili. Sedaj so prišli tam na originalno misel, da bi porabili les v mnogo izdatnejši meri kot doslej za izdelovanje cokelj, in sicer ne samo za domačo porabo, temveč tudi za izvoz. V sedanjih časih, ko je cena usnja tako poskočila, bo ta misel gotovo imela zaželeni uspeh.

Simplonska železnica na progi Domodossola (prva večja postaja v Italiji) — Milan je imela doslej samo en tir. Sedaj so dogradili drugi tir, za kar je bilo treba rešiti mnogo težkih tehniških vprašanj. Poleg drugega so morali vse ob progi ležee kolodvore razširiti in modernizirati.

Pridelek tobaka v Turčiji je cenjen letos na 24 milijonov kg.

Mednarodni velesejem v Milanu je določen za prihodnje leto za čas od 12. do 27. aprila.

Pridelek bombaža v Italiji se je od leta 1932. naprej do leta 1938. povečal od 2600 met. stotov na 82.000 stotov, medtem ko je pridelek v kolonijah padel od 11.000 na 6400 stotov. Vsekakor je bil pa skupni pridelek leta 1938. šestkrat večji kot oni leta 1932.

Pridelek tobaka v Bolgariji je dal letos najbrž več kot 40 milijonov kg in je s tem lanskega prekosil. S tobakom obdelani prostor zavzema več kot 40.000 hektarov in je s pridelovanjem tobaka zaposlenih okoli 120.000 oseb. Lani so prodali tobaka za 2486 milijonov levov, kar znaša 40 odstotkov vsega bolgarskega izvoza.

Anglija bo dobavila Turčiji takoj 24 lokomotiv in 600 vagonov, potem pa skozi šest mesecev mesečno 4 lokomotive in 100 vagonov, kar je zopet 24 lokomotiv in 600 vagonov, skupno torej do konca junija prihodnjega leta 48 lokomotiv in 1200 vagonov.

Zedinjene države so prepovedale izvoz v Japonsko, in sicer se to tiče ca 150 industrijskih produktov, važnih za vojno industrijo, ki jih je doslej uvažala Japonska iz USA v veliki meri.

Izvoz oranž iz Španije se je pričel v velikih količinah; vsak dan pride v Valencio okoli 180 vagonov oranž.

Novi francoski kovanci po 10 in 20 frankov bodo v bodoče opremljeni s sliko maršala Petaina.

Vlada v Nankingu, ki je pod japonskim nadzorstvom, bo v januarju izdala svoje bankovce. Nekaj časa bo ostal šanghajski dolar zakonito plačilno sredstvo poleg novih bankovcev, a bo pozneje zamenjan al pari. Novi bankovci bodo notirali po istem tečaju kakor japonski vojni jen.

Vodovod v Karlobagu (Hrvatsko primorje) bo dograjen do srede bodočega leta. Domačini bodo imeli od njega dvojno dobro: prvič bo vodovod prišel v prid njim samim, drugič bo pa tujski promet z njim gotovo znatno poživljen. V Karlobagu bodo uredili tudi obalo, kar je v zvezi z gradbo nove avtomobilne ceste, ki bo istotako Karlobagu mnogo koristila.

Nova trgovska pogodba med Turčijo in Veliko Britanijo je tako zasnovana, da se bo dvignil izvoz Turčije v dežele Britanskega imperija od dosedanjih 7 milijonov funtov na 50 milijonov funtov, torej za sedemkratni znesek.

U. S. A. in štirinajst ameriških držav, ki pridelujejo kavo, so podpisale kvotni dogovor, ki postane takoj veljaven in ostane v veljavi do 1. oktobra 1943. V Washingtonu bodo ustanovili Medameriški urad za kavo, ki bo urejeval vso produkcijo in prodajo kave na ameriškem kontinentu.

Ker Bolgarija ne more dobiti zadostnih množin kavčuka, bo začela proizvajati sintetični kavčuk iz domačih surovin.

Trgoveškega brodograja na svetovnih trgih čim dalje bolj primanjkuje in je povpraševanje po trgovski tonaži zelo veliko. V Londonu na primer si zelo prizadevajo, da bi dobili na razpolago vse nevrtralno brodograje.

Trgovina Turčije z Italijo je bila pred izbruhom sovražnosti z Grčijo tako velika, da je imela Italija med vsemi evropskimi deželami prvo mesto, bodisi glede uvoza v Turčijo bodisi glede turškega izvoza.

Bičje v Albaniji hoče italijansko velepodjetje Snia Viscosa izkoristiti na ta način, da bi zgradilo tovarno za izrabo bičja v svrhu pridobivanja celuloze. Neka taka tovarna obratuje že pri Vidmu (Udine).

Kitajska in Rusija sta sklenili dogovor, po katerem bo v teku leta 1941. Kitajska dobavila Rusiji za poldrug milijon funtov čaja.

Tudi školjke dajejo svilo, prav tako kakor sviloprejka. V akvariju v Neaplu je razstavljena rokavica, ki se zrcali v prelestnih barvah; napravljena je iz niti školjke. Ob obalah Sicilije in Kalabrije je ta obrt že davno znana in jo hočejo sedaj zopet oživiti. Izdelki iz školjkinih niti so mehki, prožni in imajo zlate reflekske s sugestivnim prelivanjem barv.

Malokatera država se more glede produkcije rozin itd. meriti s Turčijo. Lani je znašala produkcija rozin v Turčiji

75.000 ton, produkcija lešnikov 45.000 ton (ravno v lešnikih je Turčija na svetovnem trgu merodajna), produkcija fig 55.000 ton, rožičev 4052 ton, kostanja 10.435 ton, oranž 134 milijonov kosov, mandarin 52 milijonov, citron 17.600.000 ton itd. Ker zadeva Turčija na močno

inozemsko konkurenco in ker tovrstno blago ne spada med one predmete, ki so za življenje neobhodno potrebni, je prodaja zelo otežkočena; posebno še sedaj, ko se konkurenci pridružijo še transportne težkoče, izvirajoče iz vojne v Sredozemlju.

D R U Š T V E N E V E S T I

OSEMDESETLETNICA GOSPODA ANDREJA ŠARABONA

V sredo dne 27. novembra 1940 je praznoval svoj 80. življenjski jubilej gosp. Andrej Šarabon, veletržec, predsednik Kreditnega zavoda, naš ustanovni član in velik podpornik. Predsednik našega društva je gospoda jubilaranta obiskal na njegov rojstni dan osebno na njegovem domu ter mu izrekel priske in iskrene čestitke. V svojem govoru se je zahvalil gospodu jubilarantu za njegovo veliko naklonjenost našemu društvu ter ga prosil, da mu ostane zvest prijatelj tudi v prihodnje. Njegovi soprogi, gospe Minki Šarabonovi, njegovi odlični in vztrajni sotrudnici, je predsednik prav tako izrekel globoko občutene čestitke. Naši dnevnikari so prinesli članke s sliko gospoda jubilaranta. Posebno lepo je pisal o gospodu jubilarantu »Trgovski list« z dne 27. novembra 1940. Rojen leta 1860. je gospod Andrej Šarabon začel svojo trgovino leta 1886. Njegova firma obstoji že 54. leto. Gospod Andrej Šarabon je svojstven mož, z velikim spoštovanjem in resničnim ponosom gledamo nanj ne samo trgovci, ampak vsi Slovenci. Svoj velik naravni kupčijski talent je uveljavil spretno in uspešno v gospodarski praksi. Iz malih začetkov je po svoji neutrudni prizadevnosti dvigal od leta do leta svoje lepo podjetje do sedanjega mogočnega razmaha. Po svoji kupčijski darovitosti, svojiski marljivosti in vztrajnosti si je resnično zaslužil ime in sloves prvaka med sodobnimi slovenskimi trgovskimi gospodarji. Svoja velika izkustva je z vso pripravljenostjo rad stavil na razpolago stanovskim, dobrotvornim in gospodarskim ustanovam. Važnim gospodarskim družbam in dobrodelnim ustanovam načeluje ter more biti ob svojem 80 letnem jubileju, prominentnem prazniku stvarilnega dela, res zadovoljen z znamenitim uspehom svojega življenjskega prizadevanja. Dobri Bog naj ga ohrani še dolga, vedra in zadovoljna leta v sedanjih svežini in prožnosti v srečni bodočnosti.

ZAPISNIK II. REDNE ODBOROVE SEJE TRGOV-SKEGA DRUŠTVA »MERKUR« ZA SLOVENIJO V LJUBLJANI,

ki se je vršila dne 11. novembra 1940 ob 8. uri zvečer v posvetovalnici Združenja trgovcev v Trgovskem domu. Predsednik dr. Fran Windischer je pozdravil navzoče, ugotovil sklepčnost in dejal: »Predsedniku senata naše kraljevine dr. Antonu Korošcu smo brzojavno čestitali, ko je bil imenovan za ministra prosvete. Ko je dne 23. julija praznoval načelnik obče državne statistike gospod dr. Rudolf Andrejka svoj 60letni življenjski jubilej, smo gospodu načelniku pisмено izrekli svoje čestitke, spominjajoč se ob tej svečani priliki hvaležnega srea njegove velike naklonjenosti našemu društvu. V živem spominu imamo njegovo dolgoletno dragoceno sodelovanje v naših publikacijah. Ko je začetkom avgusta prevzel mesto komisarja pri Zbornici za TOI v Ljubljani gospod Avgust Tosti, ravnatelj Kreditnega zavoda za trgovino in industrijo, smo novoimenovanega go-

spoda komisarja pismeno pozdravili s prisrčnimi čestitkami. Odkritja spomenika Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Ljubljani dne 6. septembra 1940 se je naše društvo udeležilo po deputaciji: Josip Krek, Anton Škrajner, Albin Smrkolj, dr. Fran Windischer. Deputacija je pri tej svečanosti poklonila venec. Dne 8. septembra je praznoval veletržec Miloš Oset, načelnik Združenja trgovcev v Mariboru, svoj 50letni življenjski jubilej ter smo zaslužnega jubilanta brzojavno s prisrčnimi čestitkami pozdravili. Dne 30. oktobra je praznoval naš prijatelj Andrej Šturm, tajnik Društva trgovskih potnikov in zastopnikov v Ljubljani, svoj 50letni življenjski jubilej ter smo gospodu jubilantu izrekli pismeno iskrene čestitke. V tem razdobju je neizprosna smrt terjala svoje žrtve in smo izrekli gospe Jelki dr. Bretlovi prisrčno sožalje ob izgubi gospodične Jakobine Naglas, učiteljice v pokoju. Dne 25. avgusta je preminula gospa Marija Češnik, trgovka in posestnica v Ljubljani, zvesta članica in podpornica naših dobrotvornih prizadevanj. Firmi smo izrekli naše prisrčno obžalovanje in položili venec na krsto. Našega člana gospoda ing. Vladimira Stareta, tovarnarja in posestnika v Ljubljani, je v tem času zadela kar dvojna smrtna izguba. Izgubil je najprej svojega očeta, Feliksa Stareta, graščaka in industrialca na Kolovcu, in komaj mesec dni pozneje svojo spoštovano soprogo Jelko, rojeno Naglas. Izrekli smo njemu in naši zaslužni odbornici gospe Jelki dr. Bretlovi kot materi svoje iskreno sožalje ter položili venec na grob prerano umrle gospe. Našemu tovarišu in uredniku »Trgovskega tovariša« Josipu J. Kavčiču smo izrekli pismeno sožalje ob smrti spoštovane gospe matere ter položili venec na njeno krsto v kapelici sv. Andreja. Prosim Vas, da počastimo spomin pokojnikov in zakličemo trikratni »Slava«.

Naš »Trgovski koledar« stopa prihodnje leto v svoje 27. leto. Uredil ga je zopet naš zaslužni tovariš Franc Zelenik. Novi koledar bo te dni v rokah naših prijateljev in interesentov. Naši učni tečaji so postali stalna ustanova. Priljubili so se in uživali, frekvenca je letošnja jesen zopet narasla. Tečaje smo kakor druga leta že pripravili. Začeli smo v začetku oktobra kakor doslej tudi letos v poslopju Državne trgovske akademije po dobroti gospoda ravnatelja dr. Karla Pirjevca. Imamo tečaje za slovensko stenografijo, katero poučuje gospod Franc Zelenik. Nadalje imamo tečaj za italijanski jezik v nižjem in višjem oddelku ter tečaj za nemški jezik v dveh tečajih. Poučuje gospod dr. Robert Eržen, profesor Državne trgovske akademije v Ljubljani v p. Obiskovalcev v naših tečajih je priglašanih preko 300. Kakor rečeno, je zanimanje za jezike letos mnogo večje in samo želimo, da bi obisk ostal na začetni višini. Predsednik dr. Fran Windischer je predložil izkaz frekvenca za oktober. Po kratkem razgovoru, ki so se ga udeležili vsi navzočni odborniki, je vzel odbor poročilo v vednost.

V odsotnosti društvenega tajnika je prečital tajniško poročilo in poročilo posredovalnice gospod dr. Ferdinand Majaron. Poročilo je vzel odbor na znanje.

Društveni blagajnik gospod Josip Krek je poročal o prošnji F. S. za nadaljnjo podporo. Odbor je soglasno sklenil, da je izplačevati podporo do nadaljnjega v znesku 100 din mesečno. Društveni blagajnik je nato podal podrobno poročilo o računskem zaključku za leto 1939., in sicer bilanco za leto 1939., izkaz dohodkov in izdatkov za leto 1939., izkaz lastne imovine in izkaz skupne imovine vse po stanju 31. decembra 1939. O poročilu se je razvil daljši razgovor. Društveni blagajnik je dajal zaprosena pojasnila. Računi za leto 1939. so bili soglasno odobreni in izrečena tovarišu blagajniku prisrčna zahvala.

Gospod dr. Ferdinand Majaron je poročal o letošnjih tečajih za angleški jezik ter dejal, da bi se trgovskim interesentom, če bi se javili, rado ustreglo.

Po kratkem razgovoru o tekočih opravilih je predsednik dr. Fran Windischer končal sejo ob 9. uri zvečer.

*

Darila. V počastitev spomina blagopokojne gospe Marije Češnik, trgovke in posestnice v Ljubljani, preminule dne 25. avgusta 1940, je podarila firma Janko Češnik, trgovina z manufakturo v Ljubljani, 1000.— din za namene našega društva. Spoštovano pokojnico, zvesto in redno podpornico našega društva, ohranimo v svitem in hvaležnem spominu.

Ob trimesečju smrti svoje blagopokojne matere ge. Marije Kavčič je, v počastčenje njenega spomina, izročil našemu društvu 1000.— din za društvene dobrodelne namene naš tovariš in urednik »Trgovskega tovariša« gospod Josip Kavčič.

V društvene podporne svrhe je daroval gospod Viktor Meden, veletržec v Ljubljani, din 200.—.

Vsem darovalcem iskrena hvala!

